

BARANYAI

125 FT

Civil Korzó

REGIONÁLIS KÖZÖSSÉGI LAP

III. ÉVFOLYAM - 3. SZÁM

MÁRCIUS

Fotó: Puscb Gizella

CIVIL KÖZÖSSÉGEK HÁZA – HOUSE OF CIVIC COMMUNITIES

H-7624 Pécs, Szent István tér 17.

Telefon: +36 72/ 215 543, 511-815; Fax: +36 72/ 315 679

E-mail: nevhaz@t-online.hu; Web: www.civilhaz-pecs.hu

A CIVIL KÖZÖSSÉGEK HÁZA MÁRCIUSI PROGRAMJA

KIÁLLÍTÁS

GEBAUER GALÉRA

- 2007. március 7-ig, az Alkotó Pedagógusok Képzőművészeti Műhelyének és a Tűzománc Egyesület kiállítása
- 2007. március 9-től, Mánfai György: „A változatos mediterráneum” című jubileumi fotókiállítása. Megnyitó: 17.30. A kiállításhoz gondolatait elmondja: Dr. Szelényi Zoltán professzor. Közreműködik: Bánky József zongoraművész
- 2007. március 27-től, Fialok Feketén Fehéren – építész kiállítás

HALÁSZ REZSŐ GALÉRIA

- 2007. február 20-tól Tóth József „Füles” fotóművész „A hegedű mosolya” című kiállítása.
- 2007. március 27-től Arnaldo Grundner (Olaszország): Isonzofront c. kiállítása.

A kiállítások megtekinthetők 9-19-ig, a belépés díjtan.

A CIVIL KÖZÖSSÉGEK HÁZA MÁRCIUSI PROGRAMJA

ÁLLANDÓ PROGRAMOK

Minden hétfőn és csütörtökön 19 órakor
PÉCSI KAMARAKÓRUS PRÓBÁI

Minden hétfőn 14.30 órakor
NYUGDÍJAS PEDAGÓGUSOK „BARÁTSÁG” KÓRUSÁNAK
próbája

Minden hétfőn 18 órától
ASTRA PÉCSI CSILLAGÁSZATI EGYESÜLET foglalkozása

Minden kedden 18.30 órától
MECSEKI FOTÓKLUB

Minden szerdán 16 órától
KÉPZŐMŰVÉSZETI ALKOTÓ MŰHELY foglalkozása
Vezeti: *Miklya Gábor*, szobrászművész

Minden páratlan hét csütörtökön 18-20 óráig
BLUE SKY SIKLÓERNYŐS SPORT EGYESÜLET összejövele

Minden pénteken 15 és 17 óra között
FÜSTI-MOLNÁR ÉVA SZÍNI STÚDIÓ
Vezeti: *Füsti-Molnár Éva*, Jászai-díjas művész

Minden pénteken 17 és 20 óra között
A BARANYA MEGYEI REPÜLŐ ÉS EJTŐERNYŐS KLUB
VITORLÁZÓ SZAKOSZTÁLYÁNAK összejövele

Minden pénteken 16.30-18.00 óra között
FINN TANFOLYAM HALADÓKNAK

EGYÉB PROGRAMOK

Március 1-jén, csütörtökön 17 órától
PEOPLE TO PEOPLE INTERNATIONAL PÉCSI BARÁTI KÖR
összejövele

Március 6-án, kedden 15 órától
ÖRÖKIFJÚ NYUGDÍJASOK KLUBJA

Március 6-án, kedden 14 órától
A MAGYAR URBANISZTIKAI TÁRSASÁG összejövele

Március 6-án, kedden 18.30 órától
A MECSEKI FOTÓKLUB összejövele
Képpályázat (vetített, dia és digitális képek). Házigazda: Horváth Csaba

Március 7-én, szerdán, 17 órától

KÖNYVBEMUTATÓ – Kozári Piroska: Lélekbe zárt történelem

Március 8-án, csütörtökön, 17 órától

A Ciszterci Rend Nagy Lajos Gimnáziuma Öreg Cserkéseinek összejövele

Március 8-án, csütörtökön, 19 órától

Timo Väinäen kantelevirtuóz világszenei koncertje a „Pécsi Finn Hét” keretében

Március 9-én, pénteken, 17.30 órától

Mánfai György: „A változatos mediterráneum” című jubileumi fotókiállításának megnyitója

A kiállításról gondolatait elmondja: Dr. Szelényi Zoltán professzor. Közreműködik: Bánky József zongoraművész

Március 13-án, szerdán, 18 órától

A MAGYAR MADÁRTANI ÉS TERMÉSZETVÉDELMI EGYESÜLET összejövele
A Mecsek orchideái – Gergely Tibor előadása

Március 13-án, kedden 18.30 órától

A MECSEKI FOTÓKLUB összejövele
A Kirlán-fotótechnika – Szabó Gábor előadása.
Házigazda: Hámori Gábor

Március 14-én, szerdán, 17.30 órától

A PÉCSI MAGYAR OROSZ TÁRSASÁG szervezésében
Ny. A. Osztrovskij: Balzaminov házassága. Rendezte: Zinaida Zicherman
A Budapesti Orosz Stúdió Színház előadása

Március 20-án, kedden 16 órától

A PÉCSI MAGYAR SPANYOL TÁRSASÁG összejövele
„Világörökségi kincsek Kubában” címmel előadást tart Blas Nabel Perez Camejo, a Kubai Köztársaság budapesti ideiglenes ügyvivője.

Március 20-án, kedden 18.30 órától

A MECSEKI FOTÓKLUB összejövele
Negyedéves tematikus pályázat – Téma: árnyékok, tükröződések.
Házigazda: Antos Árpád

Március 27-én, 18.30 órától

A MECSEKI FOTÓKLUB összejövele
Arnaldo Grundner (Olaszország): Isonzofront c. kiállításának megnyitója. Házigazda: Hámori Gábor

Szolgáltatásaink

- Információs szolgáltatás, tanácsadás:
 - o civil szervezet létrehozása, működése, együttműködési lehetőségek, stb.
- Adatszolgáltatás: non-profit szervezetek, szakember lista
- Pályázati, pályázati lehetőségek, adatlapok
- Tanácsadások (csak előzetes bejelentkezés után):
 - o Pénzügy és könyvelés témájában (minden nap délelőtt)
 - o Jogi tanácsadás
 - o Pályázati
 - o Informatika
 - o Non-profit marketing és PR - egyeztetés szerint
 - o Szervezetfejlesztés, változás menedzsment – egyeztetés szerint
 - o Szervezeti stratégia-építés – egyeztetés szerint
- Információs szolgáltatás
- Kiadványok, segédletek, non-profit szakkönyvtár

7624 Pécs, Szent István tér 17.

Telefon: +36-72/215-543

Telefon/Fax: +36-72/315 679

E-mail: nevhaz@t-online.hu

TARTALOM

KÖZELRŐL

- A közönségnek játszva 4
A félúton túl 10
A minta belül van 2. 12

IDŐMOZAIK

- „Nem hitte el, hogy szeretem...” 6

JELES NAPOK

- Jeles napokról álmodom 8
Értjük-e a csíziót? 15

KIÁLLÍTÁS

- Kelet-Európai digitális üzenet 2. 9

SZERINTEM

- Március idusa a 21. század elején,
valahol Dél-Magyarországon...! 14
A globalizációról 15

KULTÚRA

- A Művészetek Háza 2007. évi
programjai 16

PÁLYÁZATI AJÁNLÓ

Közös kincsünk: a víz

Napjaink egyik legfontosabb környezetvédelmi kérdésköre természetes vizeink és vízkészleteink minőségének védelme. A víz rendkívül fontos természetes anyag az emberi társadalom számára – hiszen víz nélkül nem tudunk élni. A megfelelő minőségben rendelkezésre álló víz csökkenése gátjává válhat az élővilág, az emberi tevékenység fejlődésének, veszélyeztetheti a Föld ökológiai egyensúlyának fennmaradását. Erre hívják fel figyelmünket március 22-én, ugyanis 1993-ban az ENSZ 47. Közgyűlése ezt a napot nyilvánította a Víz Világnapjává.

Miért van szükség a Víz Világnapjára? Ezen a napon erőteljesebben lehet hangsúlyozni e természeti kincsünk fontosságát, jobban rá lehet irányítani a társadalom figyelmét annak megóvására. Ez a nap éppen ezért nem csak ünnepet jelent, hanem felelősséget is. Felelősséget a víz használói, fogyasztói számára és felelősséget a vízügyes szakemberek számára is.

A Víz Világnapjának jelmondatai mindig más oldalról közelítik meg a víz és az ember viszonyát. Az eddigi jelmondatok a katasztrófáktól a fejlődésig a legkülönbözőbb területeket ölelték fel. 2007-ban a „Küzdelem a vízhiánnyal” kerül a középpontba, ezzel is hangsúlyozva, milyen nagy szüksége van a vízre az emberi társadalomnak. Nem is kell messzire mennünk ahhoz, hogy érzékeljük a probléma súlyosságát – elég, ha a nyári nagy hősegeket és az ilyenkor szokásos kiszáradt

növényeket és öntözési tilalmakat emlékeztetünkbe idézzük.

A vízkészleteket bő száz éve herdáljuk folyamatosan, egyre erősödő ütemben. A huszadik században a népesség háromszorosára nőtt, a vízfelhasználás viszont hatszorosára! Becslések szerint 2050-re kilencmilliárdan leszünk a Földön, a vízkivételek viszont 40%-kal emelkednek a következő két évtizedben – az egy főre eső szabadon felhasználható vízkészlet viszont egyharmaddal lesz kevesebb, mint ma.

A víz az egyik megújuló természeti erőforrásunk, ez a megújulás azonban nem tud lépést tartani a hatalmas szennyezéssel. Nem alaptalan tehát a világméretű aggodalom, hiszen az emberiség jelentős része nem jut egészséges ivóvízhez.

Vigyázzunk hát rá, ameddig van mire!

Pusch Gizella

A lap megjelenését
támogatja:

Nemzeti Civil Alapprogram

Soros Alapítvány –
Trust Fund for CEE

Szociális és Munkaügyi
Minisztérium –
Társadalmi Párbeszéd és
Civil Kapcsolatok Főosztály

Paksi Atomerőmű

K&H Bank

ISSN: 1787972-8

9771787 972804

BARANYAI *Civil Korzó*

IMPRESSZUM

Baranyai közösségi lap
Megjelenik havonta

Kiadja: a Nevelők Háza Egyesület (7624 Pécs, Szent István tér 17.)

Felelős kiadó: Vincze Csilla

Főszerkesztő: Hajnal Zsolt

Szerkesztőség: 7624 Pécs, Szent István tér 17.

Telefon: (72) 215-543 • Telefon/fax: (72) 315-679

Web: www.civilhaz-pecs.hu, E-mail: civilkorzo@civilhaz-pecs.hu

Munkatársak: Dandé István, Egyedné Megyesi-Schwartz Éva, Fenyvesi Kristóf,
dr. Kanizsai Péter, Kiss Gergely, Prucsiné Fűri Ildikó, Puschi Gizella,

Tálos András, Tóth Krisztina, V. Tarr Judit

Fotó: Nedjalkov Iván

Tördelés, nyomdai előkészítés:

e.graphic stúdió – 72/227-350 – 30/500-84-13

www.edenscript.hu • info@edenscript.hu

Nyomdai munkálatok: Sümegi Nyomda Kft.

Nyilvántartásba vételi szám: 2.9.1/1037-1/2005

ISSN 1787-9728

A közönségnek játszva

Hajnal Zsófia

A harmadik Hamlet előadását játszotta a Krétakör társulat Pécsen, a Leówey Klára Gimnáziumban. A középiskolás közönség meglehetősen szokatlan elemekkel találkozott az előadáson, hiszen kevesen szoktak hozzá a Hamletbe írt rapbetéhez, Pilinszky János verséhez és más művészek idézeteihez, melyek a darab mondanivalóját erősítették. A pécsi közönség már ismerheti Schilling Árpád munkáit, hiszen a POSZT-on díjat is nyert a Krétakör társulat A siráj című művel.

– Azt tervezitek, hogy csak középiskoláknak adjátok elő a darabot?

– Schilling Árpád: Elsősorban igen, szeptemberben szeretnénk, ha Pesten is lenne egy bemutató.

– Ha ezzel a darabbal mentek külföldre, milyen nyelven adjátok elő?

– S.Á.: Magyarul fogjuk, majd felirattal fogjuk játszani. Ott is körben ülnek a nézők, ki lesz vetítve a szöveg, illetve a verset a végén leírjuk majd franciául. A kommunikációt, ami veletek kapcsolatos – amikor felolvastok szövegrészleteket – azt is megpróbáljuk majd franciául.

– A végén ott is lesz beszélgetés, mint nálunk?

– S.Á.: Mindig örülünk, ha van beszélgetés utána, bár a diákokkal folytatott beszélgetés sokkal erősebb, mint egy hagyományos felnőtt előadáson. Itt sokkal bátrabban lehet beszélgetni.

– Miért döntöttél úgy, hogy csak három ember játssza el a darabot?

– S.Á.: Az első nagyon praktikus felismerésem a Hamletben az volt, hogy a legtöbb jelenet maximum három szereplővel játszódik. Valószínűleg ez az akkori kor színházi konvenciója is. Néha négy-öt szereplő van jelen, de csak egy-egy mondattal és azt a néző is be tudja olvasni. Ez volt a praktikus része a dolognak. A másik a koncentráció, hogy három ember között talán még jobban létre tud jönni az a feszültség, ami nagyon fontos mindannyiunknak. Ha minden szerepet mindenki külön-külön eljátszana, akkor talán nem volna akkora élvezet. Egy bizonyos értelemben a színházról is szól ez a darab, és a színház képes azt a csodát megcsinálni, hogy egy ember két szerepet is eljátszhat gond nélkül és a néző számára ugyanolyan élvezhető lesz. Sőt még plusz élvezet az látni, hogy a színész hogyan alakul át, amikor eljátszik egy másik szerepet.

– Mikor készült ez az előadás?

– S.Á.: Októberben beszélgettünk a darabról, december végén kezdtük el a próbákat. A bemutató előtti héten vidéken voltunk egy kis házikóban. Három kolléga, én és két-három munkatárs még. Ott voltunk összezárva, reggeltől estig mentek a próbák. Egy hónap alatt készült el a darab.

– Mi alapján válogattátok a szövegeket? Volt egy jelenet és abhoz eszetekbe jutott egy alkotó, vagy valami más koncepció alapján?

– S.Á.: Ezek a vendégművek, amik bele-

kerültek, engem nagyon érdekelték már régebben is, valószínűleg azért mert a Hamlet témája körül forogtak. Az egyik monológ végén a Leance és Lénából hangzik el egy szöveg, Leance monológja: „Az életem egy üres papír, tele kéne írnom, de egy árva betűre nem telik belőle”. Olyan szövegek ezek, amikkel foglalkoztunk eleve, mint a Szabad ötletek jegyzékével, vagy azzal a blues-zal, amit Rába Roland énekel. Az egy Allen Ginsberg vers, amit Eörsi István fordított. Most, hogy elkezdtünk a Hamlettel foglalkozni, én azt gondoltam, hogy ezeket oda lehet valahogy illeszteni. Volt olyan, ami bekerült és olyan, ami kikerült mert túlságosan idegen volt. De amiket most hallottatok, azok úgy érzem, hogy kiegészítik, továbbviszik a szöveget. Kerültek be saját szövegek is, mint pl. Nagy Zsolt és Gyabronka József személyes történetei. Rába Roland is mondott saját szöveget a kultúráról és arról, hogy a Hamlet kapcsán mi jut az eszünkbe, mennyire merünk elszállni, mennyire merünk asszociálni egy darab kapcsán, nem tönkre téve a konkrét mesejátékot a királlyal és a többiekkel.

– Három éve a POSZT-on a Sirájjal a közönség és a szakmai zsűri díját is megnyertétek. Melyiket tartottátok nagyobb érdemnek, a közönség vagy a szakmai díjat?

– S.Á.: Természetesen az olyan jól hangzana, ha azt mondanám, hogy a közönségét. Mind a két díj nagyon nagy élmény volt. De igazából azt volt az élmény, amikor játszottunk. A közönség-díj azért volt nagyon furcsa, mert két előadást tudtunk csak játszani és ezeken nagyon sok közönség nem volt, inkább szakmabeliek: sok színész, dramaturg, rendező. Ami igazán nagy élmény lett volna, az nem is egy közönség-díj, hanem, hogy hagyjuk a szakmát és még többet játszunk itt a pécsi közönségnek. Tehát ilyen értelemben a közönséggel való találkozás és nem a díj a lényeg.

– A POSZT-ra készültök most valamivel?

– S.Á.: Ha meghívnak minket, akkor majd elgondolkozunk rajta. Pécsre szívesen jövünk, meg hozzátok.

– Hazai vagy külföldi közönség előtt szerettek jobban játszani?

– Gyabronka József: Más. A figyelő, értő közönséget szeretjük, hogy milyen nemzeti-ségű, az nem számít.

– Van különbség a magyar közönség és a francia közönség között?

– S.Á.: Én azt érzem, hogy mind a két irányban van pozitív és negatív tapasztalat. Az egyik ilyen legendás történetünk, amikor a Leance és Lénát játszottuk egy franciaországi kisvárosban és Nyíregyházán is. Érdekes volt, hogyan fogadta a nyíregyházi közönség és a francia közönség. A francia közönségnek nagyon sok preferenciája volt, mert sokfajta színházat látott már és ezért nagyon nyitott volt rá. Egy szőnyegen játszottuk az előadást. A nyíregyházi közönségnek az volt a hozzáfűzni valója, hogy biztos nagyon szegények vagyunk, hiszen nincsen pénzünk venni egy szőnyeget. Itt az mutatkozott meg, hogy mivel nincs tapasztalat, a színházra való rálátás is szűkebb. Ugyanakkor mivel természetesen magyarul játsszuk az előadásokat, ezért a darab legmélyebb részét, ami a szövegen keresztül átmegy, azt azért mégis csak Magyarországon lehet elsősorban érteni. Lehet, hogy

a stílust meg a hozzáállást, vagy azt, hogy megpróbálunk egyszerűsége törekedni, vagy milyen eszközöket választunk, abban egy külföldi közönség nyitottabb tud lenni. Nagyon sok fesztiválon játszunk, ahol végképp olyanok vannak, akik már sokfélét láttak és ezért be tudják valahova helyezni, hogy ez milyen. A magyar közönségnél az az óriási előny nyilvánvalóan, hogy minden szót ért és minden szót számon kérhet és azt mondhatja, hogy ha én azt nem értettem, akkor az nem egy hangulat volt mint egy külföldinek.

– Van esetleg törzsközönségetek, akiről tudjátok, hogy gyakran jár, minden előadást megnéz, akár többször is?

– S.Á.: Ti vagytok a törzsközönségünk és minden olyan néző, aki valamiért azt mondja, hogy ezt a színházat, az új előadásukat meg akarja nézni. Nincs ilyen klasszikus értelemben vett pártolói csoport. Van egy e-mail lista, 3-4 ezer emberrel, akiket értesítünk, de érdekes, hogy nem mindig ők jönnek el az előadásokra. Ha ti fogjátok magatokat vasárnap este és eljöttök... Akkor welcome to the club!

– Visszatérve a középiskolásokra, mi a benyomásotok róluk?

– S.Á.: Jó előtettek játszani, meg utána beszélgetni is róla. Nem mindegyik helyszínen ugyanaz az aktivitás az előadás alatt, de a beszélgetésben már kiderül, hogy nagyon értitek mindenhol.

– Nagy Zsolt: Én inkább nem vártam semmit ettől a közönségtől, mert én mindig ma-

gamból indultam ki és tudom, hogy milyen voltam gimnazista koromban. Úgy gondoltam, hogy biztos lesz járkálás, hülyéskedés, bohóckodás, fegyelmezetlenség és teljes meglepetés számomra, hogy nem ez volt. Ha be tudjuk őket szippantani, akkor nagyon odafigyelnek.

– Nagyon sokat segít, hogy a mi nyelvünkön szóltok hozzánk és ezekkel a szövegekkel valóban tudjátok aktualizálni a darabot.

– S.Á.: Hála Nádasy Ádámnak. Ez nyilván a formán is múlik, de számunkra a legérdekesebb, hogy elkezdtetek a színházról beszélni, ami az igényetek és ez teljesen egyezik azzal, amit mi keresünk. Csakhogy ez egy őszinte kérdés, hogy milyennek kéne lennie a színháznak. Én egy nagyon fontos kérdésnek tartom, hogy tényleg olyan színházat csináljunk, amitől beindul valami gondolat és nem csak az az öröm, hogy eljöttek és játszottak nekünk, hanem, hogy tényleg azért jöttek, mert akartak mondani valamit. Eddig tényleg nagyon jó volt az őszinteség és én őszintének tartom a kikapcsolást is. Azt is érzem, hogy ha valahol kikapcsolás van, akkor az teljesen világos üzenet arra, hogy az a része a dolognak nem működik, vagy nem elég frapáns. Egyik helyen sem volt olyan érzésem, mint felnőtt közönség előtt – ahol rengeteg a prekonceptió – hogy milyennek kéne lennie, hogyan kéne játszani. Itt az számít, hogy most mi történik és ebben nagyon őszinték és világosak vagytok.

– N. Zs.: Nagy kérdés volt számunkra, amikor elkezdtük az egészet, hogyan tudnánk hozzátok szólni. Itt a kiindulási pont az volt, hogy lehetne titeket megfogni, hogyan tudnánk veletek kommunikálni, hogyan tudnánk hozzátok még jobban eljutni. Ebben a mai világban nem tudjuk felvenni a tempót a mozival, internettel, és 500-szor gyorsabbak vagytok, mint mi iskolás korunkban. Hogyan lehet lekötni titeket 1óra 50 percen keresztül úgy, hogy csak gondolatok cikáznak folyamatosan. Érdekes-e számotokra ez. De hát a tapasztalatok azt mutatják idáig, hogy nagyon jó nektek játszani, veszítetek és érzitek.

– Gáspár Mátéval közös vitairatodban említet, hogy fontosnak tartod a színházi nevelést. Lehetséges, hogy a Krétakörnek ez most egy új arculata lesz?

– S.Á.: Igen. Én úgy gondoltam, hogy új közönség, gyerekek. Az se tetszik igazán, hogy ez olyan „budapesti színház”. Én nem vagyok budapesti. Ott élek, de egyébként vidéki voltam. Számomra ez is fontos, hogy ne az legyen, hogy van a budapesti közönség és nekik játszunk, ők eljönnek és akkor baromira jól elvagyunk, hanem, hogy mindenhol játszani, mindenhova elmenni és ezt nem csak színházi

nevelésnek gondolom. A világ legtermészetesebb dolgának kellene lennie, hogy a színháznak menni kell. Erőteljesen fel fog merülni a kérdés, hogy mivel bizonyítják a színházak, hogy szükség van rájuk, azon kívül, hogy ötven éve így van. Mit adnak, mi a kapcsolat, találkoznak-e a közönséggel, vagy sem. Mert igazából ez sok-sok kifejezni valót hagy maga után. Én úgy érzem, a színház ezért el is válik a közönségtől és akkor maximum marad a csodálat, hogy ez nagyon szép, jó elmenni. Felmegy az ember Budapestre, megnéz egy előadást, miközben én azt tartanám természetesen, hogy a színház megy a közönségéhez és nem fordítva. Lehet, hogy holnap nagyon rossz kedvünk lesz, mert valami nem működik. Ma este egy izgalmas találkozás volt, én ezt éreztem. Nekem nagyon jó érzés volt és nem csak azért, mert jó volt a beszélgetés, hanem, mert azt éreztem, hogy az előadás is előrébb lépett. Mind szakmailag, mind a veletek való találkozás nagyon hasznos volt. Nyilván arról is szól ez a kísérlet a mi részünkről, hogy megnézzük, hol, mi történik, mik a visszajelzések. Nem visszazoktok, hanem meritek vállalni a véleményeteket, mert egy kicsit erről is szól ez a közönségtalálkozó, hogy ha van egy gondolat, akkor azt vállalni kell. Nem úgy, ahogyan általában szocializálódtunk, hogy van véleményem, de azt a kocsmában mondom el és csak panaszkodom, hanem, hogy megmondom abban a pillanatban, ami nem tetszik, kiállok mellette és vállalom a vitát. Nem ököllem, hanem szóban. Egyenlőre azt látom, hogy a vitakultúrátok igen felett és ez jó jel, mert egyébként nem ez a típusú kommunikáció zajlik az életben.

– Melyiket nehezebb színpadra állítani, egy klasszikus tró művét, vagy egy kortársét?

– S.Á.: Ha a Hamletre gondolok, akkor annál nincs könnyebb. Ami nehézség van benne, az a könnyűsége, az, hogy ennyire jó. Annyi anyag van benne, hogy a felénél se tartunk. A Sirájt is három éve játsszuk és még most is jönnek a kérdések, hogy miről szól egy mondat, Csehov hol nyit ki egy újabb kiskaput. Csehov, Shakespeare, vagy Szóttér Sándor szövegei hihetetlenül erősek, borzasztó mélyek és ezért jó velük foglalkozni, még ha nehéz is. Várjuk nyilván mindannyian, hogy lehessen olyan kortárs darabokat olvasni – biztos, hogy itt-ott lehet vele találkozni – de ennek még nem volt olyan nagy átütő élménye, hogy ennyire megfogna. Ezért vicces, hogy ilyen kérdésekről lehet beszélgetni egy négyszáz évvel ezelőtt írt darab kapcsán.

– A közönség mennyire aktív? Volt már rá példa, hogy a Fekete országban valaki nem fogadta el a kamerát?

– N.Zs.: Az a legboldogabb pillanatok egyike volt, amikor valaki azt mondta, hogy nem, köszönöm, nem kérem. Volt öt sor, senki nem fogadta el, és a végén egy teljesen naív ember, aki nem figyelt oda, vállalta: „persze csinálom”. Olyan jó volt, hogy öt sor azt mondta, hogy nem akarok benne lenni, mert értette azt, hogy miről van szó, értette az egész viccet. Szuper volt.

– S.Á.: Ez benne volt a pakliban, az elején beszélgettünk erről, hogy lehet, hogy senki nem akarja megfogni és ez jó. Akkor le kell rakni középre és akkor jó, mert akkor tényleg értjük, hogy a kamerát nem kell megfogni.

– A Fekete országgal kapcsolatban, a fiatalok közül is sokan megbotránkoztak azon, hogy egyes jelenetekben meztelenül játszanak. Ezt miért érezted szükségesnek?

– S.Á.: Amikor csináltuk, Gyabronka József mondta, hogy talán nem kellene ennyi meztelenség, vagy másképp is meg lehetne oldani. Mondtam, hogy abban a pillanatban, ahogy van egy jó ötleted, kiváltjuk. Az a három pont, ahol megaláznak, a hülyeség, az ostobaság, a lelepleződés kínossága. Azt ott máshogy nem nagyon lehetett elképzelni. Az iraki jelenetben, illetve a terhes anya öltöztetésében is fontos volt a megalázottság érzése és miután nem találtunk ennél jobb megoldást, ezért úgy döntöttünk, hogy mivel a jelenet annyira értékes és fontos és a gondolat ami mögötte van megér annyit, és így is bevállaljuk. Természetesen ez nem mindenki számára ilyen evidens, vagy nem érdeklí a probléma, vagy volna erre egy mélyebb ötlete és ezért ezt túlságosan felszínesnek tartja, az elutasítja. De hát mi vállaltuk. Az nagyon fontos volt számomra, hogy nő ne vetközzön. Hogyha volt is olyan jelenet, amiben női vetkőzés indult, akkor itt ez a férfiak története legyen és ne használjuk a női testet arra, hogy ezt a megalázottságot elmeséljük a Fekete országban, ami erről a társadalomról szól. Például annak a másfél éves gyereklánynak a története, amit a Csákányi Eszter mesélt el. Ott például meg sem fordult az a gondolat, hogy bármilyen módon megjelenítsük a nőkel szembeni erőszakot, mert valahogy azt éreztem, hogy az lenne a túlzás és a túl egyszerű.

– Olyan tervek nincsenek, hogy az egyes darabjaitokat újra előveszíték, vagy újra műsorra tűzíték?

– S.Á.: Ha nagyon sok ember meg szeretné nézni, akkor bármit előveszünk. Mind egyiket akkor vettük le, amikor már nem volt olyan erőteljes a közönség igénye, és már nem jött volna össze belőle három-négy előadásnyi, vagy pedig volt olyan érzés bennem rendezőként, hogy ez a maga történetét már végigjárta. Ez mindig nagyon nehéz. Nem tartom elképzelhetetlennek, hogy egyszer nosztalgiaiából eszünkbe jut és valamelyik darabot elővesszük. Az is lehet, hogy megéri. De ki is fáradhat. Van, amikor egy előadás nagyon sokáig elpihen és akkor nem olyan jó ez az egész.

„Nem hitte el, hogy szeretem...”

– a KEX és Baksa-Soós János az IDŐMOZAIK műsorán –
Kisfaludy András és Koszits Attila beszélgetése

„A kedvességet is valahogy be kell tanítani,
a szívet is be kell tanítani, mert műveletlen a szívünk.”
(Baksa-Soós János – Január Herceg Tova ICY)

Február 20-án, a Pécsi Kulturális Központ IDŐMOZAIK DOKUMENTUM-filmklubjában Kisfaludy András *Elszállt egy hajó a szélben* című filmje nyitotta a 2007-es évadot. A Kex zenekar megalakulásának harmincadik évfordulójára készített film nem csak a zenekar frontemberéről, Baksa-Soós Jánosról rajzol eleven portrét, hanem a rajongók, barátok megszólaltatásával annak a nyomasztó úrnek a kitöltésében is segít, amit a Kex, ez a kivételes hatása ellenére csaknem nyomtalanul eltűnt zenekar hagyott maga után. Az IDŐMOZAIK vendégével, Kisfaludy András filmrendezővel – a Kex egykori dobosával – Koszits Attila, a Magyar Rádió zenei szerkesztője beszélgetett. Az eseményt a Magyar Televízió is megörökítette, így a rendezvényről majd az MTV Átjáró című műsorában is láthatunk összeállítást...

Koszits Attila: Nagyon örülök, hogy ilyen sokan voltak kíváncsiak erre a filmre, különösen a fiatalok közül, hiszen Kisfaludy András *Elszállt egy hajó a szélben* című dokumentumfilmje a magyar kultúrtörténet egy olyan fehér foltjának a feltérképezésében nyújt segítséget, amelyről még azoknak sem lehet teljes képük, akik végigélték ezt a korszakot. Eleinte mi magunk sem tudtuk, tudhattuk például azt, hogy szinte mindenkit és mindent megfigyeltek, hogy csaknem minden eseményen ott volt a III/III-as ügyosztály... Egy mai fiatal számára nagyon érdekes lehetett találkozni azzal is, hogy a hatvanas évek második felétől kezdődően, milyen fontos dolgok történtek a magyar kultúrában, amelyekről még a rendszerváltás után sem álltak rendelkezésre kielégítő információk. Úgyhogy a film ebből a szempontból is rendkívül értékes és egyre inkább felértékelődik. Hiszen 1998-ban készült, de azóta is számos publikáció született a magyar avantgarde, underground kultúráról, amely a huszadik századi magyar kultúrának nagyon fontos része volt. A hetvenes évek generációja már sokat meríthetett mindabból, amit a hatvanas évek végén, hetvenes évek elején a Kex zenekar, Baksa-Soós Jánossal az élen megvalósított. Sok más jelentős alkotó mellett például Najmányi László – aki a filmben is megszólal – a Spions együttesel, olyan akciókat talált ki, melyeket az avantgarde újfajta megnyilvánulásai között is értékelhetünk. De folytathatnánk a sort a nyolcvanas évek kultúrájának olyan máig emlékezetes szereplőivel, mint az URH, a Kontroll Csoport vagy az Európa Kiadó együttesek... A társművészetek, például a magyar képzőművészeti, akcióművészeti avantgarde új fejezete vagy a filmművészet újabb tendenciái is szorosan kötődnek a Kexhez és ezt Pauer Gyulának, Rajk Lászlónak, Szomjas Györgynek, Szabó Ildikónak vagy Vető Jánosnak a filmben megörökített történetei is alátámasztják. Elmondhatjuk, hogy a korszak fiatal művészeinek a java résztvevője, esetenként szereplője volt a Kex zenekar koncertjeinek. Több könyv is megjelent minderről, Szőnyi Tamás *Nyilván tartottak – Titkos szolgák a magyar rock körül, 1960-1990* című nemrégiben kiadott dokumentumkönyvéből például a Kex és Baksa-Soós titkosszolgálati megfigyelésére vonatkozó adatok is visszakeres-

hetők. Az *Elszállt egy hajó a szélben* című film volt az első, ami nem csak a Kex történetére, de az ezt a közeget érintő politikai atrocitásokra és a megfigyelésekre is széles körben hívta fel a figyelmet...

Csaknem tíz évvel a film elkészülte után érzékelés-e bármiféle változást a magad személyes emlékeit, élményeit illetően?

Kisfaludy András: Rendszerint nem szoktam újranézni a már elkészült munkáimat, viszont ezzel a filmmel is – néhány más munkámhoz hasonlóan – kivételt kell tegyek. Olyan történeteket tartalmaz, melyekkel még nekem is, újra és újra szembeülni kell. 1998 óta ez az anyag is csak erősödött, sokkal sűrűbb lett, minden bizonnyal azért, mivel a magyar kultúrtörténetnek és egyáltalán a mi történetünknek egy olyan oldalát helyezi éles megvilágításba, amiről ezt megelőzően egyáltalán nem volt szó, és lehet, hogy ezt követően sem lesz szó. Amikor

Kisfaludy András

ezt a filmet csináltam, akkor a saját emlékeimen kívül már csak a szóbeli hagyományra hagyatkozhattam, hiszen Mészáros Márta *Szép leányok ne sírjatok* című filmjén és egy amatőr felvételen kívül nem maradt fenn semmilyen kép- vagy hanganyag, ami felidézhetné volna koncertjeink hangulatát. Viszont amint Thomas Mann írta, *„Mélyes mély a múltnak kútja”* – így mindazok, akik valaha valamilyen módon kapcsolatba kerültek velünk, olyan történeteket őriztek meg emlékezetükben, amelyeket még évtizedek elmúltával is rendkívüli intenzitással képesek felidézni. Ezek a maguk hihetetlenül szürreális jellegében is gyönyörű, nem egyszer megható történetek. Pécssett járva is eszembe jut számos élmény, egy mulatságos kalandunk éppen Mészáros Márta már említett filmjéhez kötődik, amelynek Pécssett volt a bemutatója (lévén, hogy akkoriban az országos filmszemle is Pécsen került megrendezésre). Ezen a film szereplőiként részt vettünk mi is, utána pedig a Bakskával beültünk egy bárba, ahol megismerkedtünk két lánnyal, akiket végül egy izgalmas szerelmi kaland reményében elkísértünk az Uránváros-

ba. Végül nagy meglepetésünkre egy hatalmas üveg-portállal körülvett gyógyszer-tárban kötöttünk ki. Igen ám, de nyilván az egyikük papája tudott arról, hogy a lánya hajnali fél kettő felé mit szokott csinálni a patikában, így alig telt el pár perc és máris megcsörrent a telefon. A lányok megijedtek, minket azonnal kipenderítettek az üres és mínuszos utcára... Na most, ott állsz egy idegen városban éjjel kettőkor. Sehohol nincs semmi. Nincs telefon, nincs csajozás, nincs taxi. Nincs egy ember, aki megmondaná, hogy hol vagyunk. Gyakorlatilag egy szál ingben állunk a mínusz négy fokban...

Baksa Soós János

Félelem szállta meg a lelkünket. Felderengett bennünk, hogy itt fogunk meghalni. Ugrabugrálunk, hogy meg ne fagyjunk. Elkezdünk futni. Igen, de merre? Milyen irányba fussunk? Sehohol senki, aki el tudna igazítani bennünket. Megállunk, kifújuk magunkat, aztán mekküléne tovább, de hova? És egyszer csak, mint valami szürreális történetben megjelenik egy hegedűs. Egy kontrás. Nem a kép, hanem a történet olyan, mintha Chagall írta volna tovább: *Vityebszk külvárosa* – ez a kép címe. Valójában egy hegedűs, aki batyuval és egy bottal elszáll a város felett. Az történik a képen, ami velünk a valóságban. Megjelenik a kontrás, akit azonnal letámadunk. Ő éppen befejezte valahol az esti, éjszakai muzsikálást és megy haza. Gyalog. Szóba elegyedünk. Mi elmondjuk, hogy zenészek vagyunk, válaszként elmondja, hogy ő is. Nincs hol aludnunk. Neki van, menjünk vele, végül megérkezvén kicsi, szegényes otthonába, hogy legyen hol aludnunk, a saját fiát keltette ki az ágyból. Megmelegedtünk, elaludtunk, és reggel aztán egy kitűnő rántottával is megvendégtelt bennünket. Azóta sem tudom, hogy hívták, soha többet nem találkoztunk... Mindezt máig nem meséltem el senkinek. Ezer ilyen és ehhez hasonló történet játszódott le velünk a valóságban, és került fel aztán a színpadra, Baksa fantasztikus előadásában.

Azonban a dokumentumfilmben elhangzó történetekre és titkosszolgálati beszámolókra visszatérve, azt a filmben is megszólaló Szabó Ildikó filmrendező javasolta, hogy a Történeti Hivatalból kérjem ki a Kexre vonatkozó besúgói jelentéseket. Erre, hogy a szemtanúk beszámolóit az ügynöki jelentésekkel utköztetve kerüljenek bemutatásra, az *Elszállt egy hajó a szélben* című filmet megelőzően nem volt példa. A filmből egyébként világosan kiderül az is, hogy a hatalom nem csak a zenekar működését korlátozta, hanem a hatalom képviselői egészen odáig elmentek, hogy a Baksa-Soós életét már effektíve veszélyeztették, az életére törtek. Neki ezért sem volt más választása, hetente készültek róla a jelentések, egyszerűen *el kellett mennie*, el kellett hagynia az országot...

Koszits Attila: Téged sosem ért semmilyen atrocitás?

Kisfaludy András: Dehogynem, hány-szor! Az Egyetem Presszóban például úgy folytak a razziaik, hogy a rendőrségi kisbusz megállt az épület előtt és addig maradtak, amíg egy mikrobuszra való srácot össze nem szedtek. Aztán elvitték, jól összeverték, végül kiengedték őket. Akkoriban nem volt szokatlan, hogy valaki egy-két napra eltűnt, majd váratlanul ismét előkerült... Nekem szerencsém volt ilyen alkalmakkor, mert a Képzőművészeti Főiskolára jártam és a személyimben benne volt, hogy főiskolai hallgató vagyok. Azért egy kicsi verést vesére, hátra, agyra kaptam így is. Imre Attila a Műszaki Egyetemre járt, neki is volt hivatalos igazolása. Kezdetben Bianki Ivánnal sem volt gond, hiszen ő a Zeneművészeti Főiskola hallgatója volt. Doleviczényi Miki már extra eset, mert ha jól emlékszem, neki az volt beírva a személyijébe, hogy „polbeat zenész”. Ezt ugye sokféleképpen lehetett értelmezni... Mindenestre volt úgy, hogy egy-két napra őt is hűvösre tették. Csak a Baksának nem volt semmi a személyijében. Nem volt hivatalos, nem volt ember, nem volt munkája, nem volt képesítése, egy szóval ő nem volt senki és semmi. A hivatalos szervek így minden további nélkül elvihették. Vigyáznia kellett a mindennapi életben, mi is úgymond „óvtuk őt”, de ez nem sokat jelentett... Személyesen is átélve ezeket a történeteket, azt kell mondjam, hogy a filmben elhangzó, rólunk készült úgynöki jelentések, annak a valóságnak a fonákját, a másik olvasatát adják, amiben benne éltünk, amelynél mi magunk is a részesei voltunk. Nemcsak, hogy érdekes volt a filmben egymás mellé vágni ezeket a szálakat, hanem ezáltal talán sikerült bemutatnom azt is, hogy milyen rövid pórázon igyekeztek tartani minket. Mindazonáltal az ilyen és ehhez hasonló filmek által válhat csak nyomon követhetővé, hogy az elmúlt évtizedekben milyen vágyak vezéreltek bennünket, mire irányultak leglényegesebb törekvéseink, mi volt a mi szabadságélményünk. Ebből a filmből is kiviláglik, hogy elsősorban a Baksa gondolkodásának, attitűdjének köszönhetően a szabadság akarásának egy olyan foka talált a Kexben kifejezésre, amelyre sem előtte, sem utána nem volt példa. Ez a szabadság-élmény vált aztán elfogadhatatlanná az akkori hatalom számára...

Koszits Attila: Mint a Kex frontembere, úgy filmed főszereplője is természetesen Baksa-Soós János, viszont nagyon érdekes, hogy ő maga még a te filmedben sem mesél részletesen erről a korról vagy éppen arról, amit a Kexben ő megélt vagy fontosnak tartott. Nagy fegyvertény, hogy egyáltalán sikerült megszólaltatnod és ilyen erőteljes képet sugároznod róla, hiszen tudvalevő, hogy nem nagyon szeret Magyarországra jönni és még ha jön is, erről az időszakról szinte egyáltalán nem hajlandó beszélni. Szerinted meggyőzhető lesz-e valaha arról, hogy fontos, hogy elmondja ő is a maga Kex-történetét?

Kisfaludy András: Nem tudom. Jelenleg éppenséggel János engem akar meggyőzni arról, hogy – mivel ő most hatvan éves lesz – csináljunk egy filmet közösen. Azonban ennek én nem sok esélyét látom. János zseniális ember volt akkoriban, de nem vagyok abban biztos,

hogy ugyanezt most is el tudnám róla mondani. Rendeteg betegséggel, szenvedélybetegséggel megterhelten él Németországban *Január Herceg Tóva ICY* néven a berlini török negyedben, és nagyon egyedül van. Disszidálása előtt fél évvel a Moszkva téren beszélgettünk arról, hogy mit tervez és engem is hívott, hogy menjek vele, én azonban nemet mondtam. Nem a „haza” vagy a „nemzet” jutottak akkor eszembe, ösztönösen válaszoltam. Mintha sejtettem volna valamit abból, ami őt odakint várta – annak ellenére, hogy neki tényleg nem volt más választása. János azal, hogy elment, egy teljesen idegen környezetbe került, nincsenek barátai, nincs meg az a kapcsolatrendszere, ami egyébként itthon megvolt. Idehaza mindenki ismerte őt, mindenki hozzá igazodott. Most nagy befelé fordultságban, rendkívül furcsa filozófiával próbálja elhelyezni magát a világban és rendszerint kudarcba fulladnak itthoni próbálkozásai. Én Magyarországon maradtam, mert tudom azt, hogy számomra az az élet kínál lehetőségeket, amit itt élhetek. Mindez azt is jelenti, hogy akár Pécsre jövök, akár Budapesten vagyok, vannak barátaim, vannak emberek, akikhez bármikor odafordulhatok. És ez az, ami számomra a hazát jelenti. Ez a néhány ember. Ha az ilyen kapcsolatokról kell lemondania valakinek, akkor hazátlanná válik. Én úgy érzem, és ki is merem mondani, hogy János, bár kényszerűségből ment el, de ebbe a szomorú helyzetbe került. Ő ott van Berlinben, én itt vagyok Pécsen, a róla szóló filmet vetítjük és nem tudunk egymással kommunikálni. Ez is a mi történelmünk szörnyű tanulsága. Hogy ugyan nem volt akasztás, főbelövés vagy börtön, de mégis ennyire durva, drasztikus módon választottak el embert az embertől... És egyébként nagyon szép az, amit a János a filmben mond, hogy *a szívet is meg kell tanítani szeretni*, csak szerintem hozzá kellene tenni mindazt, amit én most itt elmondtam.

Koszits Attila: Az viszont, hogy mindez a ma fiataljai számára mit jelenthet, nyitott kérdés...

Kisfaludy András: Szerencsére mindez tényleg nem szerepel a jelen megélhető tapasztalatai között. Eddigi kutatásaim során természetesen csak igazán azzal a döbbenetes ténnyel, hogy az ötvenes évektől kezdődően a legkülönbözőbb módszerek micsoda tárházát sikerült a hatalomnak kidolgoznia pusztán azért, hogy mások életét tönkretegyék. A kemény kádári rendszer egyáltalán nem tudott választ kínálni a fiatalok által felvetett problémákra, teljességgel alkalmatlan volt arra, hogy bármiféle alternatívát mutasson a beáramló nyugati szellemiséggel szemben. Ebből fakadt az a tragédiákat eredményező tendencia, hogy sokkal többet foglalkoztak a fiatalokkal, mint például a tudományos vagy a politikai élet szereplőinek a megfigyelésével. Még ha abszurdnak vagy teljességgel értelmetlennek is tűnik ez a megállapítás, érdemes ezen mégiscsak elgondolkodni. Mivel a fiatal-ságot nem értették, és egyáltalán nem tudták kezelni, ezért amennyire csak lehet beépítették, minden oldalról megpróbálták megtámasztani. Félték tőlünk. Nagyon félték...

Koszits Attila: A filmben elhangzó besúgói jelentések készítői közül egyébként ismertél valakit?

Kisfaludy András: Ezek titkos jelentések, ráadásul az akkori, 1998-as jogi szabályoknak megfelelően, az ügyek szereplőire nézve anonim-mitást biztosítottak. A Történeti Levéltárból megkaptam anyagokon a besúgó és az érintettek neve mindig ki volt törölve, úgyhogy nehéz volt

megfejtetni, ki volt a téglá. Hiába jutsz hozzá egy jelentéshez, ha a fontosabb részek egyszerűen le vannak fedve: akkor csak értelmetlen kutyaszavaz az egész... Amikor a film és a Kex lemez készítése miatt összjött a csapat és Babos Gyuláék ott ültünk nálunk, egyre-másra kérdezgettek, hogy ki volt a besúgó. Hiszen én akkor már a besúgói jelentések és a valódi történetek összetételéből tudtam ezt, de akkor nem mondtam el nekik. Egyébként egy személyes történet kapcsán derült ki számomra minden. És ezt már akár nyilvánosan is elmesélhetem... A Kex annak idején nemcsak az avantgarde művészeket, a fiatal jam-peceket, a gyönyörű csajokat vonzotta, hanem a jazz zenészeket is. A koncertek végén jam session-ök voltak: Orszánszky Jackie-vel, Bögölylyel, Kőszegi Imrével, Beamter Pubival, Fogarasi Jánossal és még folytathatnám a sort... A Hammond orgonán játszó Fogarasi egy isten volt, szerettem a játékát, a tudását, az invencióit, és mint ember is lenyűgöző volt számomra. Tudtuk róla, hogy Udo Jürgens-szel turnézott a világban, sőt ő írta az arrangementeket és a zenekart is ő vezette. A Citadella étteremben több alkalommal muzsikáltunk együtt a Kex koncertek után és volt úgy, hogy a zenélést követően tovább pörgöttünk a programot. Egyik alkalommal azzal az ötlettel állt elő, hogy a buli végén menjünk fel hozzá, mert lesz valami meglepetés. Már nem lehet tudni, hogy ki hozta, de tény, hogy előkerült egy kis fű, és hát ahogyan azt kell, szertartásosan elkezdtük körbeadni a staubot. Sem előtte, sem utána nem szívtam, nem vagyok drogos – ezért merem mindezt elmondani... A lényeg, hogy Balaskó Jenőt már másnap reggel behívták a rendőrségre, hogy mondja el, hogy Fogarasinál mi történt az este. Ott volt a Szentjóbó, a Baksa, az Erdély Miklós és mások, mindenesetre a Balaskó kihallgatása borzalmas gyanakvást indított el közöttünk. Elültette a kételyt, megszűnt a feltétel nélküli baráti bizalom... Csak 1997-98-ban, miközben a Kex-filmen dolgoztam jöttem rá, hogy ki volt az. Ráadásul, az már a hatalom diszkrét bája, hogy miután az ügyosztály vezetői rájöttek, hogy milyen nagy lehetőséget szalasztott el az úgynök, elrendelték, hogy őt magát is hallgassák le: többé nem bíztak benne. A barátainknak és a kollégáimnak akkor minderről nem beszéltem, úgy éreztem, hogy tisztességtelen lenne visszaélnem azzal a többlet-információval, ami a Levéltár akkori vezetője, Markó György segítségével folytatott kutatásaim során került a birtokomba. Eltelt két év, aztán amikor az Illés-Metró-Omega koncerten a tanúja voltam, hogy ez a bizonyos illető fehér ingben és fehér nadrágban fotóztatja magát, és úgy viselkedik, mintha nem történt volna semmi, amiért a fotózás helyett inkább szegyenkezhetne, hanem sztráknak kijáró módon odaállt a kamerák elé... Nos, ekkor gondoltam, hogy ennek véget kell vetnem, és megmondom a barátainknak is, hogy ki az, aki rólunk jelentett: Fogarasi János. Az a zenész, akit egészen addig bálványoztam, és akitől nagyon sokat tanultam... A mai fiatalok életében már nem ismétlődhet meg semmi ilyesmi – gondolják ők... De ne felejtsek el, a telefonjaikat most is lehallgathatják, és ha kell minden egyes kapcsolat kinyomoznak, mindent, ami a világhálón, az internetezés közben történt, vagy történni fog. Nem költői túlzás, amikor azt mondom, hogy a dokumentumfilm mindig a valóságot figyeli, abból indul ki. De tudnunk kell azt is, hogy a valóság pedig minket figyel – minden percben...

Szerkesztette: Fenyvesi Kristóf

V. Tarr Judit

Jeles napokról álmodom

Március régi magyar neve Böjtmás hava. Az elnevezés arra utal, hogy március a böjt második hónapja. A csillagászati naptár szerint Kos hava. Az elnevezés a régi Martius hónapnévből ered, ami annyit tesz: Mars hava.

A hónapot régen tüzes ifjú személyesítette meg, Marshoz illően sisakban, vörös és fekete ruhában. Jobbjában a Kos jelét tartotta virágkoszorúban, baljában a mediterrán tavasz terményeivel színültig telt serleget emelt.

Ha Mátyás megtörte a jeget és Zsuzsanna elvitte a havat, akkor a természet kezd újjáéledni.

A mezőn kezdődnek a munkák, lehet trágyázni és szántani, illetve – ha az idő engedi – el lehet vetni a tavaszi gabonát, borsót, lóherét, mákot.

A gyümölcsösökben már lehet oltani, csemetéket ültetni, gyümölcsfa magját elvetni.

Márciusban szapulták a felfont fonalat, majd következett a szövés ideje.

Az első nagyobb takarítás és szellőztetés időpontja március elseje. Ezt a munkát bolhaseprésnek nevezték.

Kázmér napja 4-én patkányűző nap. Az élősködők távoltartása a háztartásokból fontos szerepet játszott, hiszen számos betegség terjesztéséért okolhatóak. Miután igazán hatásos módszerek az irtószer megjelenéséig nem voltak, országszerte sok változatban élő mágikus eljárásokat alkalmaztak. A féregűzést gyakran hozzáértő ember végezte; szinte mindegyik körzetnek megvolt a patkányküldője, akinek alakját titkok övezték, s aki módszereit nem árulta el. Néhány módszer még ma is említésre érdemes, bár hatásosságát illetően komoly kétségeink lehetnek: halottmértő rúd darabját vagy lóistráng csatját dugják a patkánylyukba; a patkányt megetetik búzával vagy kukoricával, majd ráolvasással vagy zajkeltő eszközökkel küldik el; a házat meztelenül körülsperik vagy körülfutják; arra haladó kocsival elvitetnek egy patkányt abban a reményben, hogy a többi majd utána megy.

Március 12-én azt a nagy, tudós férfit ünnepeljük, aki megvetette alapját a középkor zenei műveltségének. *Nagy Szent Gergely pápa (540-604)* összegyűjtette

korának és birodalmának keresztény népeit, s gondoskodott fennmaradásukról. A középkori iskolák egyik legfőbb tantárgy volt ez az ő nevével elnevezett gregorián ének.

Szent Gergely az iskolák pártfogója volt.

Ezt a napot *Gerely-járással* ünnepelte a diákság, ami jellegében emlékeztet a Balázs-járáásra. Ez utóbbi vidámabb, tré-fálkozó, táncos toborzás volt, mely az iskolában vendégséggel zárult.

A Gergely-járás komolyabb. Országosan ismert, többszereplős dramatikus játék volt, melynek célja a köszöntés, adománygyűjtés volt a tanítónak illetve az iskola számára. A szokás iskolai ünnepségben gyökerezik, melyet IV. Gergely pápa rendelt el 830-ban Nagy Szent Gergely tiszteletére.

Ezen a napon az ifjak és gyerekek katonást játszottak, a várost, falut körüllovagolták. Szent Gergely vitézei verselve, énekelve új diáktársakat toboroztak. Maszkjuk jellemző darabja volt a csúcsos süveg és a fakard. Az adományok gyűjtését Kosárhordónak vagy Nyársasnak nevezett szereplők végezték. A természetbeni adományokból a tanító megvendégelte a köszöntőket.

Számos Gergely-napi vers és ének maradt fenn napjainkig. Most egy olyan rigmust idézek, mely a hétfalusi csángóktól származik, s melynek kora több száz évesre tehető.

*Nem jó tudatlanul
Felnőni parasztul
E világra
Mert így emberségre
Nem juthatunk tisztre
Ez országban.
Jertek el mivelünk
Mert értetek jöttünk,
Jó gyermekek.*

Az ismert mondás szerint *Sándor, József, Benedek* zsákban hozzák a meleget 18-án, 19-én és 21-én.

A göcsejiek szerint Sándor és József a szegény nép ellenségei, mert böjti szeleik zétkócolják a zsúpfedeles háztetőket.

Bár Szent József névünnepe nem véletlenül kerülhetett a tavaszi napéjgyenlőséget megelőző napok egyikére, illetve Jézus fogantatásának ünnepe elé.

A hosszú téli takarmányozás után ezen a napon engedik ki először a szarvasmarhákat, s kezdik ültetni a burgonyát.

21-én nemcsak a harmadik „meleghozót”, Benedeket, hanem a *tavaszi napéjgyenlőséget* is ünnepeljük. Ez a nap a csillagászati tavasz kezdete. Innentől kezdve a nappalok hosszabbak, mint az éjszakák. (S az éjjelek rövidülése egészen Szent Iván napjáig tart.)

Benedek ünnepének böjti időpontjának magyarázata egy legenda. E szerint a szent egy megközelíthetetlen barlangban remetéskedett, és böjti maradékon élt, amit egy remetetársa engedett le neki kötélen. Amikor ez a társ meghalt, az ördög – aki igencsak haragudott a szentre – eltörte a harangocskát, amivel a világnak jelt adhatott volna. Benedeket az isteni gondviselés mentette meg az éhhaláltól.

Gábrriel (Gábor) arkangyal névünnepe 24-én van.

Gábrriel Isten „küldönce”, a jó hírt, az evangéliumot hozza a gyermektelen asszonyoknak.

Nemcsak a keresztényeknél, hanem már a zsidóknál és később a muzulmánoknál is nagy becsben állt.

Ő jelentette meg Keresztelő János, Szűz Mária és Jézus születését, valamint Jézus üres sírjánál az odaérkező asszonyoknak Isten fiának feltámadását.

Pontosan kilenc hónappal a következő karácsony előtt, 25-én ünnepli az egyház Jézus fogantatását. Legrégebbi ünnepeink egyike; 624-ben rögzítették e napra.

Magyar elnevezése *Gyümölcsöltő Boldogasszony* napja, ami onnan ered, hogy a fák oltását nálunk ez idő tájt szokták kezdeni.

Göcsejben azt tartották, hogy amely fát ezen a napon oltanak, azt nem szabad letörni vagy levágni, mert vér folyik belőle. Aki ilyen fát levág, megvakul, halála után pedig elkárhozik.

Az ünnep magyarázatából fakad az a hiedelem, hogy az az asszony, aki ezen a napon érintkezik a férjével, biztosan teherbe esik.

Március utolsó napja idén a virágvasárnapot megelőző szombat.

Gyümölcsöltő Boldogasszony

Gergely-járás

Kelet-európai digitális üzenet 2.

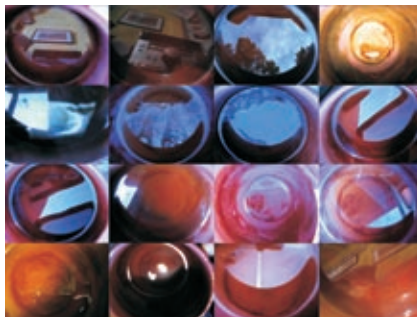
A Kapos Art Képző- és Iparművészeti Egyesület 6. alkalommal rendezte meg a korábban Közép-Kelet-Európai Képeslap című kiállítást, ezúttal digitális formában s új, a tematikának jobban megfelelő címmel 2007. január 19. – február 24. között. A kiállítás első helyszíne a kaposvári **Vaszary Képtár** volt, majd ezt követően látható márciusban Pécsen. A kiállításon 49 alkotó több mint 100 alkotása látható, köztük két pécsi, **KOCSIS Zita** és **GYENES Zsolt** munkái. A tárlat mottója lehet a Kelet-Európai ember életérzésének, gondolatainak középpontba állítása változó lét-szituációkban.

A kiállításon az interaktív művészeti áramlatok képek, szövegek, hanganyagok, mozgóképek és multimédiás montázsok keretében kerülnek bemutatásra, melyek célja a művészi kreativitás szabadságának, a digitális technológiák alkalmazásának megismertetése, a vizuális közvetítési gyakorlatok technikai-gondolati kitérítése földrajzi és műfaji határok nélkül. A bemutatott anyag sajátos megközelítésben láttatja a virtuális és valóságos világ érintkezési pontjait. A bemutatott művekben

ezek a gondolatok műfaji szempontból határtalan szabadságban jelennek meg úgy, hogy közben valóságos esztétikai élményt adnak a mai kor technológiájának alkalmazásával.

A tárlat jó példája a két szomszédos megyeszékhely intézményeinek, művészeti egyesületeinek jó együttműködési lehetőségeire, mely követendő lehet mások számára is.

A kiállítás március 2-től 25-ig tekinthető meg a Pécsi Kisgalériában

A félúton túl

Mánfai György fotóival több helyszínen is találkozhatnak az érdeklődők, hiszen nemcsak kiállításokon tekinthetők meg alkotásai. Fotói megtalálhatók többek között pécsi kórházak és klinikák betegszobáiban és váróiban, valamint a Pécsi Tudományegyetem több épületében is. A beszélgetés apropóját az a kiállítás adja, amely március 9-én nyílik meg a Civil Közösségek Házában „A változatos mediterráneum” címmel.

– *Hogyan kerültél kapcsolatba a fotózással?*

– Elsősorban zenei pályára készültem, de miután kiderült, hogy a zenében nincsenek vérmes reményeim – bár állítólag tehetséges voltam – volt egy olyan időszakom, amikor sok mindennel próbálkoztam, hogy hol és miképp tudom kifejezni magam. Mindinkább a fotózás felé kezdtem fordulni és egyszer csak azt vettem észre, hogy tudatosan készülök erre a pályára.

Természetfotózással kezdtem. Éppen 20 éve egy barátom elhívott egy vulkán-expedícióra, azzal a felkéréssel, hogy dokumentáljam azt. A háromhetes út alatt nemcsak a működő, szunnyadó és kialudt vulkánokat kellett fotóznom, hanem a növényvilágot és a településeket is. Ennek az útnak a kapcsán kerültem az egyetemre. Akkor még szinte csak természet- és tájfotókat készítettem, bár már akkor is voltak kísérleteim művészfotók készítésére.

Később egyre jobban megérintett a szociófotó, az ember és környezete bemutatása. Egyetemi fotósként alkalmam nyílik tudósportrék készítésére. Nagyon szeretek embereket fényképezni, figyelve jellegzetes mozdulataikat, mimikájukat. Kiemelt figyelmet fordítok arra, ha bármerre megyek, akkor ne csak a tájat, a települést, esetleg a településszerkezetet, hanem az ott élő emberek mindennapjait is megörökítem.

– *A zenéhez visszakanyarodva Fenyvesi Béla barátomtól hallottam, hogy régi vágyad teljesült azzal, hogy együtt zenélhettél a Szélkiáltóval.*

– Több alkalommal játszottunk már együtt és az az érdekes, hogy egyiket sem beszéltük meg előre. Egyszer ők húztak be a csőbe, amikor felhívtak a színpadra és közölték, hogy mit kell játszani, a következő alkalommal viszont revansot vettem, mert én mondtam meg nekik, hogy mit és milyen hangnemben játszunk együtt. A zenéjük közel áll hozzám, hiszen nagyon szeretem a verseket. Mivel elég sokat utazom, utazásaim közben a magam által összeállított verseket és zenéket hallgatom, miközben a tájban gyönyörködöm.

– *Nagyon büszke vagy a lányodra, aki zeneművész.*

– A lányom kitűnő egyetemi, zeneművészeti diplomája mellé Münchenben szerezte meg a zongoraművészi címet, ahol jelenleg is tanít, alkot, koncertezik. Arra is büszke vagyok, hogy már gyermekkorától tudatosan erre a pályára készült, mindenről lemondva és nagyon sok mindent ennek alárendelve, ehhez édesanyja minden segítséget megadott és biztosít

– *A közeljövőben – március 9-én – nyílik meg „A változatos mediterráneum” c. kiállításod a Civil Közösségek Házában, amellyel nagyon közeli és szoros kapcsolatban vagy.*

– A Civil Közösségek Háza valóban nagyon közel áll hozzám, hiszen tíz évvel ezelőtt volt ott egy önálló estem, ahol zongoráztam és diaporámákat mutattam be. 50 évesen pedig szintén itt volt az Életképek c. kiállításom. A mostani kiállítás apropóját az adja, hogy nagyon sokat utazom és a mediterráneum az egyik olyan vidék, melynek szinte az egész európai részét bejártam. Nagyon közel áll hozzám az ottani mentalitás és a földrajzi környezet. Igyekeztem úgy válogatni a kiállítás anyagát, hogy a szép tájak mellett érdekes portrékat és jellegzetes mediterrán településeket, házakat és környezetet is megmutassak. Természetesen az ókori csodákból is lesz ízelítő.

– *Melyik város áll a legközelebb a szívedhez?*

– Kedvenc városom: PÉÉÉÉCS! Hiszem azt, hogy nem véletlenül mondják, hogy ez a város a mediterráneum legszékibb része, hiszen az elválasztó flórát a Szársomlyó jelenti.

– *Egyidős vagy az egyetem botanikus kertjével, mindketten 55 évesek vagytok. Mit jelent neked ez a kert?*

– Nagyon szeretem és nagyon sokat jelent nekem, ide járok kikapcsolódni. Mivel ketten együtt 110 évesek vagyunk, így egy olyan albumot készítettünk, amelyben 110 fotó mutatja be a botanikus kert csodáit. Még nincs meg az album pontos címe, de kacérkodok „A zöld sziget a város szívében” címen. Természetesen nemcsak a növényvilág említésre méltó, hiszen mókások, madarak lakják ezt a kertet. Sőt lakik a kertben egy rókkacsalád is, őket tavaly fedeztem fel és azóta kísérem figyelemmel az életüket.

– Több száz fotód van pécsi kórházakban és klinikákon.

– Ezzel egyrészt az volt a célom, hogy segítsék a betegek gyógyulását a szép és különleges tájakról, egzotikus növényekről és morfológiai csodákról készült képek. Azt gondoltam akkor is, hogy ha a beteg látja ezeket a képeket és felmerül benne, hogy de jó lenne ott lenni, akkor elindul a pszichéjében a gyógyulás felé vezető apró lépés.

– A kiállítások után mi lesz a fotóid sorsa?

– A célom az, hogy a kiállítások után a képeim az egyetem falaira kerüljenek. Ez egyfelől dekorációként szolgál, másrészt közelebb hoz embereket az általam bejárt tájakhoz, hiszen nincs mindenkinek módja eljutni ezekre a helyekre. Itt kell megemlítenem, hogy rendkívül hálás vagyok a vezetőimnek – Tóth, Dövényi és Schweitzer professzoroknak és dr. Pap Norbertnek –, hogy segítik az utazásaimat. Ezekkel az alkotásokkal talán le tudom róni a hálámat feléjük és az egyetem felé.

– Mi az, amivel elégedetlen vagy?

– Nem tetszik sok ember hozzáállása a kultúrához, nem tetszik a napjainkra oly jellemző elidegenedés és az sem tetszik, hogy az emberek irigyek egymásra és egymás sikereire. Elmondhatom, hogy nagyon sok embert szeretek. Elfogadom mindenkinek a hibáit. Azt vallom, hogy jók között az ember könnyebben válik jóvá, rosszak között az ember azonosul a rosszal. Felnevezek a nagytudású emberekre és hiányolom, hogy a médiában nem lehet nagyszerű embereket és emberekről hallani.

– Mit tartasz fontosnak az életben?

– A legfontosabb, amiről keveset beszélnek a szeretet, mert ahol szeretet van ott nincs önzés. Akik szeretetben élnek azokban megvan az alázat, ahogy megközelítik az élet dolgait és a problémákat, mert ebben az elidegenedett világban ezt nagyon lányegesnek gondolom. A visszahúzó emberek nem kerülnek előtérbe, pedig sokuk példakép lehetne a társada-

lom számára. Pécsen is sok olyan embert tudnék mondani, akik rendelkeznek ilyen tulajdonsággal és megérdemelnék a nyilvánosságot. A ma médiastárocskái sehol sincsenek felkészültségben, tudásban, gondolatgazdagságban ezekhez az emberekhez képest. Nagyon köszönöm, hogy lehetőségem van olyan emberek közt lenni, akik elfogadtak engem és baráti kapcsolatok alakultak ki közöttünk. Ha valamire, akkor erre vagyok nagyon büszke.

A minta belül van II.

– Beszélgetés a spidronokról –

Matematikus-fizikus berkekben egyre kevésbé hangzik szokatlanul a „spidron” kifejezés, különösen mióta a világ egyik legjelentősebb tudományos folyóirata, a másfél millió példányban megjelenő Science News, 2006 októberében a címlapján adott hírt a hazai felfedezésről. Erdély Dániel, a spidron-rendszer kidolgozója, még a hetvenes évek végén folytatott grafikus-formatervezői tanulmányai során, egy olyan különleges mértani struktúrát állított elő, amelynek a valódi jelentősége, még az ő számára is csak hosszú évekkel később, egy kristályfizikussal való véletlen találkozása folytán vált világossá.

Az előző számunkban megkezdett beszélgetést, mely a virtuális térben elektronikus leveleket váltva történt, most folytatjuk.

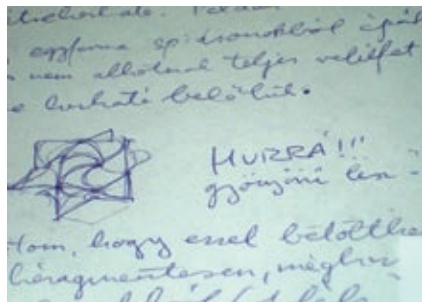
– Egyhelyütt Szabó Lajos, a magyar filozófiatörténet méltatlanul elfeledett nagysága is felhívja a figyelmet arra, hogy a teória és a praxis elválasztása a lehető legnagyobb intellektuális baklövésnek egyike, hiszen a kérdéskör mélyebb analiziséből kiderül: a praxis nem más, mint „leszűkített” és ily módon alkalmazhatóvá tett teória. Édesapád, Erdély Miklós a hazai poszt-neoavantgard művészet kiemelkedő alakja, ugyancsak ebben a szellemben alkotott, aminek rendkívül sok következménye van a munkáiban felhasznált fizikai és szellemi értelemben vett új technikák, médiumok adta lehetőségek tudományos igényű elemzésétől kezdve, a tudományelméleti reflexióktól az esztétikai önreflexióig, vagy az ismeretek közvetítésében való elkötelezettség bezárólag. A te spidronod már-már vibrálni kezd abban a kettősségben, hogy ennyire explicit formában teszi nyilvánvalóvá a művészi és a tudományos aspektus közösségét. Eddigi tapasztalataid szerint megvonható-e bármiféle határ a művészi alkotómunkát meghatározó kutatás és a tudományos kutatás, mint művészi értelemben is felfogható alkotó tevékenység között?

– Szerintem a praxis, és elsősorban az alkotói gyakorlat a legtokéletesebb empiria, hiszen ilyenkor – a tervezés, az alkotás, felfedezés vagy kivitelezés közben – nem csak a használt anyagot, a keletkező formát és magát az alkotó folyamatot kísérhetjük figyelemmel, hanem szinte azt érezzük, hogy személyiségünk is folyamatos változásban van az alkotás olvasztótégelyében, és mi eközben felelőssé válunk nem csak a művünkért, hanem önmagunk formálódásáért is. Ez sokszor nagyszerű és izgalmas dolog, máskor pedig szinte ijesztő. Az efféle empiria ugyanakkor a tudományos „felület” vagy „terep” egy részét is kiteszi. A másik része, maga az empíriában szerepet játszó tudat, az észlelés, az érzékelés és az értelmezés, amely szintén a megfigyelés tárgya, sőt, maga a megfigyelés is az. A spidron nagyon jó példája annak, hogy a képzelet találkozhat az ideális formákkal. Igen, a platóni ideákra gondolok. Platonista lettem. Bizonyítva látom, hogy vannak tudatunktól független, tökéletes formák.

Vannak kiolvasható igazságok, és vannak megvilágosodásszerű felismerések. Ez utóbbiak pedig – de csak utólag – ismét leírhatóak, amellyel ugyanazt a „könyvet” írják tovább a felfedezők. A művészek legtöbbször nagyobb

egységeket látnak homályosan, és a derengésből lassan kibontakozik valamiféle tudás-szövet, míg a tudomány képviselői mintha az „egész”-re vonatkozó törvény, kép vagy akár képlet leírásán fáradoznának, amelyet lépésről lépésre ismernek meg és rögzítenek. De az ellenkező esetre is van bőven példa.

Szerintem nincs két világ, azaz, ha kettő van, akkor végtelen sok van, de csak ezeknek a világoknak az együttes elképzelése, érzékelése vagy felfogása – és ez önmagunk befoglalásával együtt adja a világ teljességét. Nagyon jó példa erre a talán sokaknak ijesztő virtuális világ, ahol akár az anonimitás védelmében

A felfedezés öröme – Erdély Dániel egy korai vázlatfüzetéből

szerepeket cserélhetünk, külsőt, hangot, kort, helyet és barátokat választhatunk és akár hagyhatunk el örökre, nyomtalanul. Mindez csak látszat, de nem a virtualitás okozta látszat, hanem a személyiségünk, az énünk elkeseredett próbálkozása, a determinizmusok, a rendelkezésünkre álló tér és az idő valószínűnek tetsző végessége tudomásulvételének elkerülése érdekében. Van némi betekintésem ebbe a világba. Azt a megoldást választottam, amit kevesen. Magamat vittem be a virtuális térbe. Bemutatkoztam, nem sokat változtattam a „virtuális teremtköz”, a szoftverfejlesztők által kiosztott külsőmön és elkezdtem a magam életét élni a többi olyan virtuális lény között, akik mögött hozzám hasonló emberek állnak. Mindez ma már lehetséges, és előbb-utóbb ragályossá vált a példám. Egyre többen „vették elő” a valódi arcukat. Leveleket és fényképeket is küldtek. Több barátot és ismerőst szereztem így. A spidron utóbbi 3 évének történetében az internetes kapcsolat, amúgy is döntő kommunikációs formává vált. Az elektronikus levelezéstől az írásban történő beszélgetésen, a chatelésen,

Fenyvesi Kristóf – Erdély Dániel

Erdély Dániel egy dodekaéderből kialakított 'spidronlabdával' Fotó – Márkus Regina

az internetes telefonbeszélgetéseken és videokonferenciákon át a virtuális világban „avatar”-ként megjelenő figuráig, több szinten vettem fel a kapcsolatot különböző emberekkel. Olyan személyekkel, akikkel ilyen összetételben szinte lehetetlen lenne találkozni. Rendkívül sok zárkózott ember telepszik meg a hálózatokon, akik nehezen nyílnak meg. Ha mégis megteszik, hihetetlen energiák szabadulnak fel belőlük. Ez az úgynevezett digitális forradalom egyik alig felismert előnye. A könyvekből és a gyakorlatban tanultak mellett az informatikai eszközök által kínált további lehetőségeket is szerettem volna a projektjeim szolgálatába állítani. Őszintén megmondtam az ismerőseimnek, hogy túl sok időm nincs a virtuális világban időzni. Akik megértették, gyors tempóban segítettek, szinte élvezték, hogy virtuális galériákban is megvalósítjuk a virtuális spidron-kiállításokat. Legutóbb sikerült virtuális szobrokat és épületeket létrehozni, amelyeket valós emberek avatarjai élvezhettek a számomra rendelkezésre bocsájtott virtuális bemutatótermekben és lakásokban.

A spidron végességéről és végtelenségéről szólván: igen, jól látod, ezt a megvalósíthatóság érdekében szabályoznom kellett. A spidron – ha egyetlen és befejezhetetlen spidronkart szemlélünk – mint processzus a végtelenül nagyot köti össze a végtelenül sokkal. Ez ugye elég szépen hangzik, de ráadásul igaz is. Mivel a spidron a szemmel nem látható és végtelenül kis területek felé tendáló apró daraboktól, a felfoghatatlanul és a végtelenhez tartó nagy méretéig bármennyig építhető (a spidronmozgásokat algoritmusokkal sikeresen leíró Dr. Szilassi Lajos matematikus kimutatta, hogy a spidronkar 123 lépésben a teljes megismert világot átérné a legapróbb atomrészecskétől a világegyetem felételezett méretéig), a megvalósítás érdekében valahogy gátat kellett szabnom ezeknek a felfoghatatlan minőségeknek. Ez úgy történt, hogy egy kézhez álló méretű spidronkar leghosszabb éléről kijelentettem, hogy ez a legnagyobb. Kijelentésem nyomtatékosításképpen, ennek a bizonyos leghosszabb élnek a felezőpontjára tükröztem az egyre kisebb háromszögek sorozataiból képzett spirálkart. A kis méretek esetén hasonló műveletre kényszerültem, hisz sem megszerkeszteni, sem ▶

látni nem lehetett volna azokat az apró darabkákat, amelyek a spidronfészkek centruma felé felgyülemltek volna. Egy huszárvágással kivágtam tehát az alakzat közepét, tudva azt, hogy – ugyan a pirinyó háromszögek tovább már nem megrajzolhatóak, de – az összes háromszög együttes területe pontosan annyi lenne, mint annak a háromszögnek a területe, amelynek az átdarabolásával megszerkesztettem a spidronkart. Ez következett annak a mértani sornak az összegére felírható képletből, amely a háromszögsorozatok területösszegét megadja.

– *Már csak tanulmányaidból kifolyólag is gyakran megfordultsz Pécsen, bizonyára nyomon követed az „Európa Kulturális Fővárosa – Pécs, 2010” projekt alakulását. Ha munkád nemzetközi elismertségének köszönhetően megbíznának egy köztéren felállítható spidron elkészítésével, akkor hogy nézne ki és mit testésítene meg a kiállított alkotás?*

– Több elképzelésem is van. Az első irány a síklefedés. Mivel soha nem látott periodikus és nem-periodikus kétdimenziós burkolatokat, csempéket, parkettákat és reliefeket is tudunk készíteni különböző spidron-alakzatokból, nagyon szép belső tereket, padló és falfelületeket valamint állmennyezetteket tudunk ezekből kialakítani. Csupán három-négyféle elemből kimeríthetetlen gazdságú vizuális és plasztikai világot tudunk teremteni. Meggyőződésem – és ebben a mérnök ismerősök is megerősítettek –, hogy a háromszögek rendszeréből kialakított formarend nagyon masszív térbeli alkotmányok létrehozását is lehetővé teszi. A Hollandiában kiállított, több mint két méter átmérőjű szobornál sokkal nagyobb méretű, fából, fémből, vagy akár betonból készített izgalmas plasztikákat is el tudok képzelni. Egy fokkal talán még jobban érdekelné valamiféle épület vagy medence kialakításához felhasználni a spidron-geometriát. Ebben van tapasztalatom, hiszen apámmal sok murális mozaikkal mellett, a Gellért fürdő és a Dalgály uszoda medencéinek burkolatán is együtt dolgoztunk. Több száz sík és plasztikai terv elkészült már, amely mind-mind az spidronrendszer szinte kimeríthetetlen lehetőségeit mutatja. Tényleg rengeteg ötletünk van, ezért leginkább a hely, a környezet, a funkció és a materiális peremfeltételek határozzák meg, hogy mit fogunk azok közül vagy azokon felül elkészíteni. Ami még elengedhetetlenül fontos: a háttérben elkészített matematikai számítások, az idő-tényező, az anyag hozzáférhetősége, a szerszámgény és a szaktudás. A tapasztalt és ügyes szakemberek, akik közül külön kiemelném Sági István asztalosmestert, akivel a legbonyolultabb munkákat csináltuk, rendkívül elegáns és szellemes megoldásokkal járultak hozzá a spidron-plasztikák megvalósításához. Ezek sokszor bonyolult, rengeteg különböző darabból álló formák, mégis, mivel az egész rendszer a síkból építkezik, viszonylag egyszerű megoldásokkal létrehozhatók. Ha nem lenne egy igen odaadó és kiválóan felkészült, önmagát állandóan továbbfejlesztő team „mögöttem” (de sokszor előttem), akkor

mindez tulajdonképpen megvalósíthatatlan lenne, ezért elmondhatom, hogy nemigen félek attól, hogy a spidronokat valaki lemásolja. Azt hiszem, addig kellene megpróbálni az építést, a különböző művészeti, tudományos és ipari alkalmazások kifejlesztésével előrelépni, ameddig ez a spontán szerveződött, de hihetetlenül lelkes és aktív társaság együtt van.

Kár, hogy a nemzetközi elismertséget díjazza a magyar megrendelő, és nem fordítva. Ezt sok kollégámnál tapasztalom. Előbb a világban kell megmutatni, hogy érvényes a munkánk, kizárólag ezután figyelnek fel ránk itthon. Ennek a kegyetlen kritikái és kissé sznob hozzáállásnak ugyan vannak előnyei is: az ember megtanul nyelveket és megtanul küzdeni. De vajon ez a legfontosabb képesség egy alkotó ember számára? Nem lehetnének az erre a szerepre kiképzett művészettörténészek, pedagógusok, szabadalmi szakértők és maga a magyar közönség az érdekes eredmények respektálói, tehetségek felismerői? Még a lelkesedést is importálnunk kell ebben az országban? Én azért nem panaszkodhatok, mert nem egy lapra tettem fel mindent. Nyomdaipari képesítést is szereztem az egyetem mellett. Mindig volt kisebb-nagyobb vállalkozásom is, ami ugyan a mai Magyarországon elég nehéz dolog, de mégis, meg tudtam néhány ötletemet valósítani. Ilyen volt az *Internet.galaxis* sorozat, amelyet kollégáimmal 1995-től 2000-ig csináltunk, és a közben azóta nagyon népszerűvé váló ötletem, a *Freemail*, amely a mi aDam-Studio-s műhelyünkől indult útjára, igaz, a haszon máshol realizálódott. Gyerekeket neveltem, három fiam és egy lányom van. Évekig a szüleimmel dolgoztam, és amikor el kellett búcsúznom tőlük, akkor az ő és a nagyapám hagyatékaival való törődés jelentett számomra hatalmas és gyönyörű munkát. Most, hogy két fiam már felnőtt, a ránk hagyott értékeket valamennyire rendbe raktuk, lett időm és energiám ismét a magam dolgaival foglalkozni. Most belőlem a világnak a spidron kell. Szeretettel adom, amit tudok. Ez a projekt kimeríthetetlen és izgalmas, szeretném, ha nagyszerű dolgokhoz vezetnének a belőle kifejlesztett alkalmazások, és az általa lehetővé váló tárgy- és forma-alakítási potenciál is megérlelné a benne rejlő gyümölcsöket.

– *A Pécsi Kulturális Központ és a Közelítés Művészeti Egyesület már tárgyalásokat folytat veled egy a Tanítás és Tanulás Évében (a pécsi Kulturális Főváros Program idei tematikus felkészülési évében) megrendezendő spidron-kiállításról. Ha a tervek valóra válnak, akkor mire számíthatnak majd mindazok, akik elmennek megnézni az anyagot?*

– Én a világos beszéd és a szemléletes oktatás híve vagyok. Ugyanakkor azt szeretném, hogy olyan kérdésekkel kelljen a diákoknak foglalkozniuk, amelyek valóban kérdések. A tanárral együtt fedezzék fel a világot, és ha mégis olyan kérdést kapnak, amelyet már korábban megoldottak, akkor is legyen valahogy helye a kreatitásnak. Nemrégiben részt vettem a *SuliNova* oktatásfejlesztési projektjében. Azt a feladatot kaptam, hogy írjam le a

gondolataimat arról, hogyan lehetne kedvet csinálni az iskolásoknak a matematikához, matematikaórán kívül. Ha jól belegondolunk, szinte bármivel foglalkozunk, szerepet kap valamilyen módon a logika, a matematika vagy a geometria valamelyik ága. A spidronokat rendkívül jól tudjuk hasznosítani az általános iskolai, a középiskolai, de még az egyetemi oktatásban is. Különleges térbeli tulajdonságaik alkalmassá teszik őket arra, hogy az iskolai tananyagokhoz többféle módon hozzákapszolhassuk őket. A tanulás alapvető funkcióján túl, gondolnunk kell a felzárkóztatásra és a tehetséggondozásra.

Készültem képekkel, szobrokkal, animációkkal gazdagított bemutatóval is. Az amerikai barátaim, akik egyben a munkatársaim is, legyártottak egy szép adag összeilleszthető mágneses spidron-lapot, amelyek a különböző illeszthetőségi lehetőségek miatt, szinte megunthatatlan szórakozást nyújtanak kicsiknek és nagyoknak.

Észrevettem magamon, hogy a didaktikus kiállításokat nagyon kedvelem. Miközben élvezem vagy firtatom a műveket, elindul egy folyamat, amelynek révén közelebb kerülnek hozzám. A Budapest Galériabeli kiállításom meghívóján már igyekeztem a spidronokkal kapcsolatos alapinformációkat megismertetni a közönséggel. Persze nem minden képzőművészeti alkotás magyarázható el ilyen módon. Tavalyelőtt lártam Rotterdamban egy XVII. századi németalföldi életkép-kiállítást. Szerettem az életképeket, de inkább a legújabb művészeti alkotásokra szoktam mozdulni. Ha Vermeer neve nem csalogat be, talán ki is hagyom a tárlatot. Rengeteget vesztettem volna. És nem csak a művek miatt. Olyan bravúros érzékenységgel voltak a művek egymás után elhelyezve, minden képnek a megfelelő teret és időt engedve a befogadáshoz, hogy egyszerűen nem lehetett megúszni, hogy az ember ne érezze magát a megjelenített világban, ne ismerje meg személyesen az ábrázolt embereket, bűneikkel, kacérságaikkal, szorongásaikkal, eleganciájukkal, trehányaságaikkal, esendőségükkel és vidámságaikkal együtt. Egyre több részletre lettem figyelmes. Ezek pedig, akár egy túlságosan rövidre sikeredett, de különösen kedves városban eltöltött vakáció gyorsan, de mélyen bevésített emlékei, elraktározódtak a tudatomban. Amikor a végül mégis meglepően hosszúra nyúlt kiállításlátogatás utolsó termét is elhagytam, egy sötét szobába értem, ahol több ember állt. Egyszer csak gyönyörű zeneszó mellett egy vetítés indult el a szoba egyik falán. Ugyanúgy, ahogy az emlékezetemben elraktározódtak a képi információk, egymásután jelentek meg, hívódtak elő a tudatalattinkból előtűntek ugyanazok a kedves részletek, amelyeket amúgy sem szertűnk volna soha többé elfelejteni. A kiállítás és annak tálalása így felejthetetlen élményt adott. Annnyira, hogy szinte megváltoztatta a festészethez való viszonyomat. Szeretném én is így bemutatni a munkáimat. Ezért készítek a munkáimhoz ismertetőket, képeslapokat, összehajtogatható modelleket és munkafüzetet. Remélem, hogy a bemutatásnak ezt a módját a közönség is értékeli majd.

Március idusa a 21. század elején, valahol Dél-Magyarországon...!

Van egy ország, ahol ünnepelnek, akkor is, ha sajog a múlt, akkor is, ha rá nehezedik a jelen súlya, vagy ha jövője homályba vész. Van egy ország, amiben veszélyes, ha a fúj a szél, mert lobog a piros-fehér-zöld, annak kék egén. Mily kevesen tudják, hogy ez, az erő, a büszség, és a remény! Van egy ország, ahol félnek is az ünneptől, tartanak a zászlóktól, címerektől és egyre jobban távolodnak a nemzettől. Más népek nem gyűlölködnek, hagyományaitak tartva, őseiket tisztelve ünnepelnek, olykor vidáman, vagy éppen szomorúan, de nem tétován tele kételkedéssel.

Volt egyszer egy Reformkor, és benne nemzeti összefogás, érdekegyeztetés, megannyi lemondás. Voltak nagyjaink, akik gyarló módon éltek, eltérően gondolkodtak, de kétségbe nem vonták soha azt, hogy „Magyar”. Centralisták, mérsékelt és radikális liberálisok, konzervatívok, arisztokraták, grófok, nemesek, jobbágyszármazású értelmiségiek, bárók, költők, tanárok, művészek, diákok, de mind-mind magyarok, akik egy irányba tartottak. Ki így, ki úgy, de a maga területén és lehetőségein belül, tehetségével, akarásával szorgalmazta a változásokat, reformokat, Erdély és Magyarország Unióját.

Nem voltak rontó-emberek, akik mélybe taszítanak, nem riogattak, és nem sarcoltattak. Nemcsak beszéltek, hanem felemeltek, áldozatot hoztak, és cselekedtek. Mi lett volna velünk, ha 1848. március 15-én, Jókai, Petőfi, Vasvári tovább kortyolgatnak a Pilvaxban, és vitáznak napestig az asztal körül? Mi lett volna velünk, ha elfoglaljuk a Landerer nyomdát, körbe nézünk, fosztogatunk, és hazamegyünk? Aztán másnap megvitatjuk a többiekkel, hogy mit is tettünk, miért nem nyomtattunk, ki milyen zászlót lengetett...?!

Mi lett volna, ha a Városházát csúzlíkkal lövik a „Gyerekek”, aztán István nádor közli velünk, hogy ezután reszkeszettek! Ha csak felvonulunk, tüntetünk, aztán visszavonulunk, és lesünk...! Ma, Európában a XXI. században ott tartunk, MI MAGYAROK, hogy ne gyülekezzünk, ne szóljunk, ne ünnepeljünk, mert az veszélyes?

Valahol, Dél-Magyarországon, ülök egy szobában, és azon gondolkodom, – miközben bámulom az ablakon kívüli februárt, ezt a nagy szürkeséget – hogy valami nincs itt rendben. Milyen nép vagyunk Mi? Ambíció nélküliek, nihilisták, elgyötört pesszimisták, „magyartalanok”, alulkultúrált tömeg. Ahogy Wass Albert írja: „*aki magyarnak nem jó, az embernek is hitvány*”.

És vezetőink? Ez a sok „luxus ember”, lelketlen, manipulatív agy, akiknek projektjeikből éppen az hiányzik, ami a szívből jön! Ők visznek el a Kánaánba? Hiszen nap, mint nap kísérleteznek velünk, az Isten adta néppel! Gróf Széchenyi Istvánnak igaza volt: „*minden nemzetnek olyan kormánya van, aminőt megérdemel*”, „*ha egy hitvány kormány huzamosan megmarad a helyén, akkor bizonyos, hogy a nemzetben van a hiba. Akkor a nemzet aljas, vagy műveletlen*”.

El tudjuk képzelni, hogy milyen hangulat volt azon az első népképviseleti országgyűlésen 1848. július 5-én, amikor Kossuth 200 000 főnyi katonát kért? Nyári Pál felugrott, s jobbját esküre emelve kiáltotta: „*Megadjuk!*”, s a képviselőház egy emberként ugrott talpra és harsogta, hogy „*Megadjuk! Megadjuk!*”. Hát ilyenek voltak magyar őseink! Nem szégyellem kimondani, van mit tanulnunk tőlük, mert különbek nálunk! Deák, Kossuth, Széchenyi, Batthyány és a többiek, akiket életetett a szabadság, és a megújulási szándék. Több mint fél évszázados késéssel talpra állították a magyar hont. Európában, egyedülálló módon a régi feudális előjogokkal rendelkező nemesség állt a polgári átalakulás élére, és megvalósította az érdekegyesítést, ami nem kevés türelemmel, lemondással járt. Ezt soha nem szabad felejtünk! Így születhetett meg az „esernyős forradalom” eredményeképpen az önálló, liberális magyar nemzetállam, amely jogegyenlőségen alapult.

A sors fintora, hogy ezen nagyszerű történelmi órákban egy „gügye” királyunk volt. V. Habsburg Ferdinánd a degenerált knédlímádó, aki hisztizett, ha nem ehett, sírt, ha nem sétálhatott kedvenc piros ernyőjével, és jajgatott, ha nem tologathatta vasúti modelljeit. Ilyenkor durcásan napokig nem fogadott senkit, és nem írt alá semmit. Úgy állt félre, hogy észre sem vette...!

Európa, ekkorra csendes volt, a reakció polipja már tarolt, de Mi álltunk büszkén és ragaszkodtunk a kiharcolt vívmányainkhoz. Ma is ezt kell tennünk, mert rafinált módon korlátoznak, és kétségeket ültetnek el Bennünk!

Ma nincsenek félreállók! Az úriemberek pedig hallgatnak. Vannak viszont önjelölt királyaink, akik sziszegnek, hogy ne beszélj magyar, ne gyülekezz, csak emlékezz! Némán állj, akár saját sírod felett is! Hát ilyenek legyünk Mi? Talán valentin napon kellene nagy beszédeket tartanunk, és giccsparádé közepette imádni anyagi sikerünket és csillogó felszíniünket? Új idők, új ünnepek, kifúrt világító toklámpák torz világa, tőlünk idegenek és egyebek. A piros szívek, és rózsaszín léggömbök között feltűnik egy gyanús zászló. Piros-fehér sávokban valami kékség, csillagokkal. Ők persze nem félnek ettől. Büszkéik rá, legyenek is azok! Jeles megmondóink vajon miért nem teszik fel a kérdést, Szálasi New Yorkban is járt?

Van egy ország, amiben veszélyes, ha fúj a márciusi szél. Árpád dicső dinasztijáról, és utódairól regél. Had lobogjon a piros-fehér! Négy folyó van rajta, hé magyar, Te tudatlan, ettől ne félj! Van egy ország, ahol romokban hever a nép. Sajog mindene, és nem leli a világban a helyét. Őseink ezért harcoltak? Ezért hozták törvényeinket, majd hullatták érte vérüket? Tekints a dicső múltra, és változtass a jelenben, hogy legyen jövőd! Tanulj, de ne csak emlékezz, hanem tegyél, mert ma egyre több ember van, akinek „*egyetlen gondolata, hogy mit ad neki a világ, s nem az, hogy ő mit ad a világnak*”!

Értjük-e a csíziót?

„Érti a csíziót”. Bizonyára sokan hallották, olvasták már ezt a szót. S valószínűleg tudják, hogy akire ezt mondják, nagyon okos, ravasz ember.

De mi az a csízió, amit érteni kell egy okos embernek?

A csízió eredetileg 24 sorból álló verses öröknapár, amelyben minden két sorban egy-egy hónap ünnepeit jelezték, erősen rövidített formában. Az eredeti latin nyelvű csíziók első sora a *cisio* szóval kezdődött. (Ez a *Circumcisio Domini* – az Úr körülmetélésének ünnepe- kifejezésre utalt, ami január 1-jén van) Ezért kezdtek később ezzel a szóval jelölni a naptárakat, amelyek az ünnepek felsorolásán kívül egyre gyakrabban tartalmaztak horoszkópot, időjósást, álmoskönyvet.

Az első magyar csízió a kéziratos Peerkódekből maradt ránk a 15. századból, de Európában a 12. századtól esmert.

Az alábbi részlet a Nagyenyei-kódekből, az 1480-as évek körüli időkből származik. Nézzük, mit ír márciusról?

„Apostollá tevé Keffás
Csudádom ha mevel Geregel sert
Mire teszen ez Il ben pert
Ódj, védj Mária kéntől”

Amint látszik, szinte tudósnek számított az, aki mindent értett és tudott, ami a csízióban le volt írva. (Idézetünkben bizonyára felismerik Gergelyt és Máriát, a Gyümölcslő Boldogasszonyt.)

A csíziók nyomtatott, erőteljesen bővített változata a *kalendarium*. A szó a görög *kaleo*-kikiált, illetve a latin *Calendae Januariarum*- az év első napjának nevéből származik. Az első magyar naptár 1538-ban készült Krakkóban, valószínűleg lengyel minta alapján.

A kalendariumok hagyományosan két részből álltak: a naptárból és az oktató, olvasmányos részből. A naptári részben, a lapok alján az egyes hónapokra vonatkozó rigmusok voltak:

„Szent Gyergy hava terömt nekünk szíp virágokat,
És megtiltott rétet sok jó szénáért.”

A második részben pedig a tulajdonképpeni csillagászati ismeretterjesztésen kívül krónikát, időjárási megfigyeléseket, politikai eseményeket és jövendöléseket jegyeztek fel. Közölték még a vásárok helyét, idejét, a postajáratokat is.

A 16-17. században a magyar nyelvű kalendarium minden művelt ember fontos olvasmánya volt. Sok házban nem is volt egyéb könyv a mestergerendán, mint a Biblia és a Csízió/Kalendarium. A 18. századra azonban lassan elavulttá váltak ismeretei.

Ma már a különböző évkönyveket szerkesztik kalendarium formára, s kiadóik minden bizonnyal gondosan ügyelnek arra, hogy az ott közölt ismeretekről ne lehessen rövid időn belül elmondani, elavult.

Mire ennek a kis írásnak a végére érünk, egyet biztosan elmondhatunk magunkról: értjük a csíziót!

A globalizációról

A probléma (már akinek az) nem újkeletű. Szakértők és felszakértők százai foglalkoznak vele, riogatnak, biztatgatnak, elítélik, áldják. Tekintve, hogy e sorok magánvéleményt tükröznek én csak szigorúan érzelmi alapon közelítem meg a kérdést, tehát azt kell mondjam, nekem nem tetszik. Természetéből adódóan sem, hiszen sosem támogattam az uniformizáló törekvéseket, azokból legtöbbször csak baj lett.

Számomra a globalizáció – a modern világ népeinek növekvő kapcsolatrendszere és kölcsönös függése – kicsit egy szépen megálmodott utópiának tűnik. Talán az egyik zavaró anomália, hogy míg az utópiák mindenki számára álmodják a csodát, a globalizációs utópia „haszonélvezője” csupán egy szűk réteg. Orwellrel élve az „egyenlők és egyenlőbbek”.

A meghatározások szerint a globalizáció része kellene, hogy legyen a franchise rendszerben működő bolti hálózat. Ha a különbséget zongorázni tudnám a szigetországbéli gazdaságos és az itthoni közt, rég abból élnék. És ez zavar engem igazán ebben a fene nagy egyenlőségben, a globalizáció hozta minikánaában. Mert ugye, régtől tudjuk, minket magyarokat rém könnyű megvezetni – hát így jártunk a nagy globalizációs folyamattal is. Nekünk is van gazdaságosunk, csak folyik benn a húslé, a rokkantparkolóknak sötétített üvegű Merdzsókkal, vagy a – tán épp a globalizációs fejlődés során Trabiból népaútóvá avanszált – Swiftekkel találkozunk, amiken persze ott a vonóhorog, kinek-kinek más célból. És azok, akiket nem csapott meg a látszatjólét fényes szele, fogukat szívva átkozódnak a megvezetett csorda bögésén és tipródásán.

Láttunk globalizáció ellenes tüntetéseket, jónéhányat. Az eredmény gyakorlatilag nulla. Gombamódra szaporodnak a „legolcsóbb, legszebb” és ugyanakkor „legtucatabb” globalizációs csodák. A globalizációs paradoxon pedig önmagáért beszél. J. Tobin szerint a globalizációellenes kérdéseket feszegetők csak akkor kapnak jó választ, ha még több a globalizáció. Hát nem aranyos? A baj alighanem ott van, amikor keveredik a haszon és az érzelem. E kettő nem jár együtt, különösen nem a mi kis rablókapitalista országunkban. Nagy szavak persze hallhatók, hogy a genetikailag módosított termékek ezrek életét mentik meg, hogy a globalizáció a jólét kulcsa, a globalizációs törekvésekben résztvevő országok nemzeti összterméke ilyen, meg olyan gyorsan szaporodik. Az afrikai kávétermesztő meg le van ejtve. Mire a szupermerketekbe ér az áru, már aranyáron kapjuk ahhoz képest, amennyiért a termelőtől felvásárolták. Hja kérem, ugye Krisztus koporsóját sem? De azt csak nem akarja velem elhiteni senki, hogy ennek ez az ára. Mert mi tudomásul vesszük a kávé, a gáz, a villany és egyéb áremeléseket is. Mert persze jól meg is magyarazzák. Hiszen ilyen a globalizáció. Európai árak, európai szolgáltatás. Ázsiai bérezésért. Helló! Figyel valaki? Nem lenne a globalizáció feladata az egyenlő bérezés elvének gyakorlatba történő átültetése? Persze, hogy nem. Mert az nem jövedelmező. És így a kutyát sem érdek. Úgyhogy maradok tisztelettel a balatoni kisbolt, a sarki fűszeres mellett, ha csak tehetem. Mert ott nemcsak gazdaságos, hanem esetleg magyar és a szám íze szerinti ételt tehetek a szatyromba. Már ameddig a globalizáció hosszú karja el nem ér ide is.

Schäffer Andrea

A Művészetek Háza 2007. évi programjai

A Civil Kreatív című műsor minden adásában fél hatkor kulturális híreket olvasunk be négy nyelven. Mivel számtalanszor beszéltünk már különböző kulturális szereplőkről, helyszínekről, ezért azt gondoltuk, hogy időszerű lenne közelebből is bemutatnunk közülük néhányat. Kezdeként, január 30-i adásunkba Halmi-Nagy Róbertet, a pécsi Művészetek Háza munkatársát hívtuk meg, akivel a Ház 2007-re tervezett programjairól beszélgettem.

A Művészetek Háza az utóbbi időben olyan nagyszabású programokkal gazdagította a Pécs kulturális életét, mint a Mednyánszky, az egyiptomi halotti kultuszt bemutató, illetve a Salvador Dalí grafikáiból rendezett kiállítások. Ezen felül számos zenei, irodalmi, színházi programot szervez a kultúrára éhes közönségnek. A lelkes csapat az idén is több, nagy volumenű programtervet készített, melyek mindegyike érdekes, sokszínű, több művészeti ágat ötvöző elképzelést rejt.

Időrendben a legelső a május 1. és 30. között megvalósuló, *Grafirodalom* című komplex művészeti program-sorozat, mely szöveg és kép termékeny kapcsolatát kívánja bemutatni, rávilágítva az egyes művészeti ágak alkotásai közötti szoros kapcsolatra. Így a projekt igyekszik a lehető legtöbb művészeti- és kulturális területet felölelni. Kiállítások - Günter Grass, Nobel-díjas német költő és Banga Ferenc grafikáiból, felolvasóest Parti Nagy Lajossal és Banga Ferencsel, konferencia, filméjszaka és közönségtalálkozó Pálfi Györggyel, valamint egy teljes, kicsiknek szóló „mesenap” színesíti a programot.

Günter Grass

Megtudtuk, hogy a Művészetek Háza célkitűzései között szerepel, hogy olyan új megjelenési formákat is találjon, melyek a művészeti alkotásokat az eddigieknél jelentősen szélesebb társadalmi körben teszik elérhetővé. Ezért a Ház június hónapra az egész várost érintő programot tervez. A Café Bábellel közösen kigondolt VersMegálló projekt a Budapesten már három alka-

lommal megrendezett, mind a szakma, mind a nagyközönség körében komoly elismerést és figyelmet kapott VersMetró-kiállítás alapkoncepcióját követi.

Eszerint a város forgalmas buszmegállóiban száz darab nagyméretű plakátot helyeznek el, melyeken egy-egy vers, annak egy idegennyelvű fordítása, valamint egy fénykép kap helyet. A művek kiválasztására a szervezők nyílt, országos vers- és fotópályázatot hirdettek meg *Határtalanul* címmel. A beérkező pályamunkákból szakmai zsűri választja ki azokat az írásműveket és fényképeket, melyekből összeáll a kiállítás anyaga. E hatalmas „tablók” célja az utazás megszokottságának feloldása és a kultúra értékeinek közvetítése, mely az embereket a kortárs művészet megismerésén túl egymáshoz is közelebb viszi. A kiállítás ideje alatt folyamatos kísérőprogramok várják az érdeklődőket.

A pécsi Művészetek Háza harmadik nagy projektje a 2007. őszére tervezett, *Utazás a török félhold körül* nevet viselő programsorozat, melynek célja a kulturális „testvérőváros” Isztambul, illetve Törökország kultúrájának bemutatása. Az isztambuli *The City of 4 Elements* pályázati anyag koncepcióját alapul véve a programsorozat a kultú-

ra négy elemére, négy művészeti ágára helyezi a hangsúlyt. A fotóművészet, táncművészet, zene és filmművészet területéről válogatott programok, bemutatott alkotások sokszínűségükből, kuriózum jellegükből adódóan nem csupán a város és a régió, de országos, sőt európai érdeklődésre is számot tarthatnak.

A török kulturális hagyaték bemutatását célozza meg az Arasinda együttes és Alexander Horsch koncertje, a gasztronómiai előadás és bemutató, a tudományos előadások, valamint a kultúrtörténeti körséta. Ara Güler és Mánfai György fotókiállítása, a török filméjszaka, az orientális táncművészetet a kortárs mozdulatművészettel ötvöző Banat Umm al-Ard táncsoport előadása, valamint a New Yorkból érkező Ilhan Ersahin jazz-koncertje viszont már a múlt hagyományából táplálkozó kortárs török művészetből mutat be egy tartalmas és színes montázst.

Amennyiben a programokkal kapcsolatban további információra lenne szükségük, a Művészetek Házában készséggel adnak információt a 06-72/522-824-es telefonszámon. A pályázati kiírásról bővebben a www.pmh.hu weboldalon olvashatnak.

A Ház programjaiért felelős munkatársak:

Grafirodalom és VersMegálló: Halmi-Nagy Róbert, info@pmh.hu

Grafirodalom és Utazás a török félhold körül: Kiss Mónika, kissm@pmh.hu

Pályázati ajánló

Pályázati kiírás református kötődésű szervezeteknek

Kiíró: Magyarországi Református Egyház

Pályázók köre: az országos hatókörben működő református indítású vagy kötődésű civil szervezetek (egyesület, szövetség, alapítvány).

A pályázat célja: a református kötődésű civil szervezetek mindennapi működésének segítése és támogatása

A pályázható összeg mértéke pályázatonként: max. 450.000,- Ft.

A Magyarországi Református Egyház Zsinati Tanácsa 2006. december 6-iki ülésén úgy határozott, hogy 2007-ben a különböző református hátterű szervezetek, egyesületek működéséhez egy pályázati alapot hoz létre, amelyhez ezek a szervezetek pályázhatnak működési támogatás elnyeréséért.

Beadási határidő: 2007. március 30. 15 óra

További információ: www.reformatus.hu, zsinat.tanacsos@zsinatiroda.hu

Karácsony Sándor emlékére szakalapítvány pályázata

Kiíró: Pro Renovanda Cultura Hungariae Alapítvány

A pályázat célja: a helyi hagyományok feltárásának és hagyományokon alapuló művelődési igények kielégítését megvalósító kulturális közösségek, egyesületek támogatása.

Pályázók köre: a helyi hagyományokra épülő, újjászerveződő közösségek, egyesületek, alkotóműhelyek, amelyek tevékenységüket az adott település, lakóterület vagy kistérség kulturális igényeinek kielégítése érdekében végzik.

A 2007. évi pályázatokban azokat a programokat támogatjuk, amelyek:

- az adott település hagyományait dolgozzák fel és mutatják be kiadványokban, kiállításokon,
- Kodály Zoltán születésének 125., halálának 40. évfordulójára emlékezve bemutatják, hogy a népi, népzenei hagyományok miként élnek tovább településükön,
- azokat a kezdeményezéseket, amelyek a fiatalok, gyerekek helyismeretét, lakóhelyükhöz való kötődését erősítik.

Beadási határidő: 2007. március 30.

További információ: az alapítvány titkárságán személyesen vagy a 343-3913, 343-9706 számú telefonon hétfőtől csütörtökig 10-15 óráig, pénteken 10-12 óráig, illetve a <http://www.proif.hu/prc> weboldalon.

Rainprecht Antal emlékérem

Kiíró: Falvak Kultúrájáért Alapítvány

Pályázók köre: társadalmi szervezetek

A magyarországi páneurópa mozgalom 80. évfordulóján, dr. Rainprecht Antal emlékére alapított kitüntetés, melyet megkaphatja mindazon magyar és nem magyar állampolgár, aki Európa békés újraegyesítéséért, a nemzetek és népek közötti kapcsolatok építéséért tevékenykedett, illetve tevékenykedik. Az elismerést évente egy alkalommal, legfeljebb két arra érdemes személynek veheti át a páneurópa mozgalom magyarországi meghirdetésének évfordulóján.

Pályázat formája kötetlen. Jelölt lehet az alapító gondolatot és a pályázat célját huzamosabb időn át hitelesen megvalósító magyar és külföldi állampolgár, illetve „postumus” személy.

Beadási határidő: 2007. március 30.

A döntés és értesítés: az alapítvány a Rainprecht Emlékbizottság javaslatára 2007. április 30-ig hozza meg döntését. Az elismerés 2007. június 4-én a Magyar Páneurópa Mozgalom zászlóbontás évfordulóján Veszprémben kerül átadásra.

További információ: <http://www.alkotohazak.shp.hu> e-mail: falvak@free-mail.hu

Ifjú utak Európában

Kiíró: Junge Wege in Europa

A Junge Wege in Europa (Ifjú utak Európában) programban 13 és 21 év közötti németországi, illetve közép- és kelet-európai fiatalokból álló csoportok pályázhatnak anyagi támogatásért projektjeik megvalósításához.

Beadási határidő: 2007. május 15.

További információ: Junge Wege in Europa; Schillerstrasse 57., Berlin 10627, Germany E: mail@jungewege.de I: <http://www.jungewege.de> T: +49 30 3151 7475 F: +49 30 3151 7471

Pályázati felhívása helyi rádiófrekvenciák hasznosítására kisközösségi rádiók céljára

Kiíró: Országos Rádió és Televízió Testület (ORTT)

A pályázat célja: Az Országos Rádió és Televízió pályázatot hirdet műsorszolgáltatási jogosultságokra. A jogosultság három évre szól, mely további három évre megújítható.

Pályázati ajánlat csak nem nyereségérdekelt vagy közműsor-szolgáltatói státuszú műsorszolgáltatásra nyújtható be, melynek a jogosultság egész időtartamára vonatkozni kell.

A kisközösségi rádiózás célja, hogy lehetővé tegye olyan rádiók működtetését a kistelepüléseken és kisebb közösségekben, amelyekben nem lehetséges egy helyi rádió gazdaságos működtetése, de a helyi közösség igényelné egy neki szóló rádióadó létét, valamint, hogy lehetőséget nyújtson azon intézményeknek, amelyek a rádiózással egy speciális hallgatói kör igényeit elégítenék ki. A pályázatban bemutatott műsortervnek, gazdálkodási és pénzügyi tervnek alá kell támasztania, hogy a pályázó kisközösségi rádiózás megvalósítása céljából nyújtotta be a pályázati ajánlatát.

Pályázók köre: magyarországi lakóhellyel rendelkező természetes személy, – a Magyar Köztársaságban nyilvántartásba vett jogi személy vagy jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaság, – a rá vonatkozó szabályok szerint nyilvántartásba vett önkormányzati intézmény, közhasznú társaság, alapítvány, közalapítvány, egyesület.

A műsorszolgáltatási jogosultság pályázati díja 10 000 Ft + áfa.

Beadási határidő: folyamatos

További információ: www.ortt.hu

Kísérleti gyakornoki program fogyatékkal élők számára

Kiíró: Európai Parlament

Pályázat érdeklőségi köre (csak tájékoztató jelleggel): diplomások, fogyatékos-sággal élők

Beadási határidő: 2007. május 15.

A pályázat célja: az Európai Parlament pozitív intézkedésként fizetett gyakornok-programot ajánl a fogyatékkal élők számára annak érdekében, hogy megkönnyítse munkahelyen történő integrációjukat. E program egyetemet végzettek, illetve hasonló szintű intézményben oklevelet szerzők, illetve egyetemi végzettség nélküli alacsonyabb szintű képzettséggel rendelkezők számára nyújt részvételi lehetőséget. A program fő célja, hogy hasznos és értékes munkatapasztalatot nyújtson a fogyatékkal élők számára és lehetőséget adjon számukra, hogy megismerkedjenek az Európai Parlament tevékenységeivel.

További információ és az on-line jelentkezési lap az Európai Parlament internetes oldalán, a következő linke kattintva érhető el:

<http://www.europarl.europa.eu/parliament/public/staticDisplay.do?id=147&pageRank=4&language=HU>

NKA – Ismeretterjesztés és Környezetkultúra Kollégium pályázati felhívása

1. Könyvek és elektronikus kiadványok támogatására

Al téma kódszáma: 2521

Az Ismeretterjesztés és Környezetkultúra Szakmai Kollégium támogatja a hagyományos és elektronikus úton megjelentetni kívánt bölcséleti és tudományos ismeretterjesztő, valamint a környezetkultúrát fejlesztő könyvek, kiadványok, információhordozók megjelentetését.

2. Alkotói támogatásra

Al téma kódszáma: 2502

Az Ismeretterjesztés és Környezetkultúra Szakmai Kollégium a Magyar Szak- és Szépirodalmi Szerzők és Kiadók Reprográfiai Egyesülete 30 millió Ft-os szakmai keretéből alkotói támogatást nyújt bölcséleti és tudományos ismeretterjesztő, valamint a környezetkultúrát fejlesztő művek megírására.

Pályázni csak a 2007. évre érvényes pályázati adatlapon lehet!

Beérkezési határidő: 2007. március 26.

További információ: www.nka.hu

NKA – Zenei Kollégium felhívása

1. A belföldi komolyzenei hangversenyeket támogatására

Al téma kódszáma: 1434

1.1. A 2007. április 1. és 2008. június 30. között megrendezendő egyedi hangversenyekre, vagy hangversenysorozatokra

1.2. Koncertszerű rendezvényekre

2. Új komolyzenei műveknek a 2007/2008. évadban történő ősbemutatójára, vagy magyarországi bemutatójára

Al téma kódszáma: 1439

Pályázhatnak hangversenyrendező természetes és jogi személyek, olyan hangversenyek támogatására, amelyek programjain új művek ősbemutatója, vagy magyarországi bemutatója szerepel.

3. A nemzetközi élvonalba tartozó külföldi művészeknek a 2007/2008. évadban történő meghívására magyarországi komolyzenei hangversenyekre

Al téma kódszáma: 1424

Pályázhatnak hangversenyrendező természetes és jogi személyek.

Pályázni lehet egyedi hangversenyekre és tematikus/bérleti hangversenysorozatokra.

Pályázni csak a 2007. évre érvényes pályázati adatlapon lehet!

Beérkezési határidő: 2007. március 20.

További információ: www.nka.hu

Az oldalt összeállította: Egyedné Megyesi Schwartz Éva

**Az IDŐMOZAIK DOKUMENTUM
filmklub műsora (03.06 – 04.03.):**

Március 6., kedd, 18.00

Elbert Márta: Mozgóképes történelem – Rendszerváltás
Magyarországon és Kelet-Európában 1988-1990
(Fekete Doboz Alapítvány, Magyar Televízió 2006, 118’).

Vendégünk lesz: Elbert Márta
A beszélgetést vezeti: Fenyvesi Kristóf

Március 20., kedd, 18.00

Gyarmathy Livia: Együttélés
(Objektív Filmstúdió, 1982, ’90)

Vendégünk lesz: Gyarmathy Livia
A beszélgetést vezeti:
Zalán Vince filmkritikus, egyetemi tanár

Április 3., kedd, 18.00

Sára Sándor: Néptanítók
Vendégünk lesz: Sára Sándor
A beszélgetést vezeti: Zalán Vince filmkritikus,
egyetemi tanár

Helyszín: Pécsi Kulturális Központ, Dominikánus Ház
(Pécs, Színház tér 2.)

Programinformáció:
Tel.: 72/510-644 (Fenyvesi Kristóf)
E-mail: idomozaik@freemail.hu
Web: www.pkkinfo.hu

A Gyűrűfű Egyesület 2005. évi és a Tegyünk az Idősekért
Alapítvány 2006. évi közhasznúsági jelentése megtekin-
thető a www.civilhaz-pecs.hu honlapon.

A napokban jelent meg egy hasznos módszertani kiadvány-sorozat első kötete olyan civil szervezetek számára, amelyek kistérségi projektek megvalósítását tervezik. A kézikönyvet a proHáló kistérségi munkacsoportja állította össze.

A proHáló programot 16 – civil szervezeteknek szolgáltatásokat nyújtó – hazai nonprofit szervezet kezdeményezte.

A munkacsoport a civil szervezetek kistérségi szintű együttműködésének lehetőségeivel foglalkozik. A tagjai arra keresik a választ, hogyan lehet a kistérségekben hálózatokat létrehozni? Hogyan lehetnek ezek a hálózatok később, amikor már megerősödtek, az önkormányzatok és vállalkozók partnerei? Hogyan kapcsolódhatnak be a civil szervezetek a kistérségi önkormányzati társulások tevékenységébe?

A kötetben két és fél év kutató munkájának eredményeit összegzik a szerkesztők olyan projektek bemutatásával, amelyek már megvalósultak és jól működnek az ország különböző területén.

A módszertani kiadvány ezer példányban jelent meg, beszerezhető Pécsen a Civil Közösségek Házában.

Program a nonprofit szolgáltatók és a nonprofit szolgáltatók hálózatának fejlesztéséért

A GYŰRŰFŰ EGYESÜLET (adószám: 18321641-1-02) ezúton mond köszönetet mindazoknak, akik 2004. évi személyi jövedelemadójuk 1%-ával támogatták. A befolyt összeget –79.338,-Ft –az egyesület kulturális és oktatási tevékenységéhez eszközvásárlásra fordítottuk.

A 2006. évben megkapott 1% 49506 Ft volt, mely összeget a Baranya Megyei Falugondnokok Egyesülete az iroda elhasználódott monitorjának cseréjére fordította.

A CIVIL KORZÓ előfizethető az alábbi megrendelő visszaküldésével (Nevelők Háza Egyesület, 7624 Pécs, Szent István tér 17.) és a díj befizetésével (átutalással a 11731001-20201519 számlaszámra, csekken, vagy személyesen. Igény esetén csekket küldünk. Az előfizetési díj 1250 Ft/év (10 szám)

MEGRENDELŐ

Számlázási cím

Megrendelő neve:
 Irányítószám: Település:
 Utca, házszám:
 Telefon: Fax: Email:

Postázási cím (ha más mint a számlázási cím)

Megrendelő neve:
 Irányítószám: Település:
 Utca, házszám:
 Telefon: Fax: Email:

Dátum: Megrendelő aláírása:

A Civil Közösségek Háza szolgáltatásai

7624 Pécs, Szent István tér 17.
Tel./Fax: 72/ 315-679, 215-543
E-mail: nevhaz@t-online.hu , civilhaz@civilhaz-pecs.hu
Web: www.civilhaz-pecs.hu

A Baranya megyei civil szolgáltató központ működtetéséhez kapcsolódó feladatok

- 1) Elősegíti a civil szervezetek és a megyei, települési, valamint kisebbségi önkormányzatok együttműködését, a civil szervezetek közreműködését az önkormányzati döntés-előkészítésben, döntéshozatalban. Pl. rendszeres, intézményes egyeztető párbeszéd-fórumok, kerekasztalok létrehozásának ösztönzése; a közfeladat-kihelyezés gyakorlatának szorgalmazása, elősegítése; helyi önkormányzati civil referensi státuszok kialakításának ösztönzése.
- 2) Folyamatos működésű szakmai tanácsadási rendszer megvalósítása:
 - a. jogi, közhasznúsági,
 - b. pénzügyi, könyvelési, adózási kérdésekben,
 - c. pályázati módszerekre, technikákra vonatkozóan,
 - d. számítógép-kezelés területén.
- 3) Minimum évi 3 képzés megvalósítása, a helyi civil szervezeteket leginkább érintő témákban (pl. szervezeti, menedzselési kérdések, kapcsolatépítési, szponzorszervezési technikák, pályázatkészítési tudnivalók, EU-s témakörök stb.).
- 4) Folyamatos információszolgáltatás biztosítása: adatbázis építése, rendszeres aktualizálása és rendelkezésre bocsátása (együttműködve a többi civil szolgáltató központtal az erre a célra fenntartott intraneten, valamint a civil szolgáltató központ honlapján), különösen a következő területeken:
 - a. a megye civil szervezeti regisztere,
 - b. pályázati lehetőségek, kiírások, úrlapok biztosítása,
 - c. megyei ernyőszervezeti nyilvántartás,
 - d. megyei szakértői, előadói lista.
- 5) Civilszakmai dokumentációtár építése: könyvek, segédanyagok, audiovizuális anyagok gyűjtése, kölcsönzése, valamint az elektronikusan rendelkezésre álló, szabadon terjeszthető anyagok bemutatása a civil szolgáltató központ honlapján.
- 6) Rendszeres kapcsolattartás a civil szervezetek széles körével elektronikus vagy nyomtatott hírlevél kiadása keretében.
- 7) Az információ-szolgáltatás keretében a civil szolgáltató központ tevékenységével összefüggő információk közzététele érdekében internetes honlapot szerkeszt, illetve azt folyamatosan aktualizálja. A honlapon fel kell tüntetni a programmal kapcsolatos leglényegesebb információkat, az igénybe vehető szolgáltatásokat, azok helyét, idejét, módját, ellenértékét, egyéb feltételeit.
- 8) Konkrét tevékenységi együttműködést alakít ki az adott terület egyéb közösségi szolgáltatóival, pl. esélyek háza, regionális ifjúsági szolgáltató irodák, teleházak, kistérségi megbízottak és menedzserek, falugondnokok, európai információs pontok.
- 9) Hálózati funkció: együttműködik a feladatmegvalósításban a megye hasonló vagy részben hasonló célú civil szervezeteivel, más szolgáltató-fejlesztő szervezeteivel, valamint a többi megyei civil szolgáltató központtal.

Legyen jó, tegyen jót!

Adjon esélyt másnak és adjon esélyt magának, hogy jobb legyen! Sokszor elég csak 1 mozdulat. 1 szó. 1 perc. 1%. Ajánlja fel adója 1%-át valamely civil szervezetnek! Információért forduljon a NIOK-hoz!

Támogatók:
Nemzeti Civil Alapprogram

1%

ADJON EGY RÉSZT A CIVILEKNEK!

NIOK információs zöldszám:

06/80 200-074

NIOK